

ÜLDSÄTTED

Tallinna Suitsupäasupesa Lasteaia õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis vastab Vabariigi Valitsuse 29. mai 2008. a määrusega nr 87 kinnitatud „Koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale”.

Lasteaia õppekava on aluseks rühma tegevuskava koostamisel, õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel ning läbiviimisel, laste arengu s.h. koolivalmiduse jälgimisel ja hindamisel, töös erivajadustega lastega, koostöös lapsevanematega ning nende nõustamisel õppe- ja kasvatusküsimustes.

Lasteaias toimub õppimine mänguliste tegevuste kaudu lähtuvalt õppe- ja kasvatusvaldkondade eesmärkidest ja sisust ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest.

Tallinna Suitsupäasupesa Lasteaia õppekava läbimise kohta väljastab lasteaed, vastavalt Koolieelsete lasteasutuste seadusele (RTI 2010,41,240), koolivalmiduskaardi.

I. LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA

1. Liik ja üldinfo

1.1. Tallinna Suitsupäasupesa Lasteaed, on Tallinna Kesklinna piirkonnas asuv munitsipaalõppeasutus, mis juhindub oma tegevuses riigi ja kohaliku omavalitsuse seadustest, määrustest ja õigusaktidest ning lasteasutuse põhimäärusest.

1.2. Lasteaia aadress on: Suitsu põik 4, Tallinn 11313.

1.3. Lasteaed omab Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt väljastatud koolitusluba nr 4580HTM

1.3 Lasteaias on 7 rühma: neli aiarühma, kus käivad lapsed vanuses 3 - 7.a., üks sõimerühm 1,5-3 a. lastele ning mängu- ja arendusrühm lasteaia järjekorras olevatele 1,5 – 3 a. lastele.

1.4 Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles integreeritud tegevustena .

1.5. Lasteasutus on avatud 7.00- 19.00.

2. Eripära

2.1 Missioon:

Suitsupäasupesa Lasteaed on meeldiv ning turvaline mängu- ja arenemiskoht igale lapsele.

2.2. Visioon:

Lasteaia ideaaliks on terve ja rõõmsameelne laps soodsas õpi- ja kasvukeskkonnas, kus arvestatakse lapse individuaalsust, saavutatakse kooliküpsus ja omandatakse vajalikud käitumisnormid eluks.

2.3. Lasteaias toimivad **väärtused** annavad organisatsioonile oma näo.

Lasteaia põhiväärtused on:

- koostöö;
- turvalisus;
- hoolivus;
- majanduslikkus.

2.4. Prioriteetsed suunad:

Väärtuskasvatus

2009 a-st on lasteaias prioriteetseks suunaks **väärtuskasvatus**. Eesmärk on moraalsete ja sotsiaalsete väärtushoiakute kujundamine. Omavaheliste heade suhete loomine ja hoidmine, heatahtlik ning viisakas suhtlemine igas olukorras ja kõikidel tasanditel ning hooliv suhtumine ümbritsevasse keskkonda.

Väärtuskasvatuse läbiviimist ja uuenduslike õppemeetodite rakendamist õppeprotsessis toetab lasteaias osalemine erinevates rahvusvahelistes Comenius ja Erasmus+ projektides.

Alates 2010/2011õ.a. rakendatakse lasteaias MTÜ Lastekaitse Liit poolt koordineeritavat Taanist pärinevat "Kiusamisest vaba lasteaid" metoodikat.

2011/2012 õ.a. alates rakendatakse lasteaias Persona Dolls metoodikat, mille kaudu arendatakse lastes empaatiavõimet, sallivust, probleemide lahendamise oskust, sotsiaalseid kompetentse ja julgust.

II ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

Lapse arengu toetamine lasteasutuses on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor ja tööd koordineerib õppealajuhatajajuhataja.

1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Lähtudes riiklikust õppekavast, on õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös;

Õppekava läbinud laps on kehaliselt, vaimselt, sotsiaalselt ja emotsionaalselt arenenud, lapsel on väljakujunenud:

- terviklik maailmatunnetus ja positiivne minapilt;
- ümbritseva keskkonna mõistmine;
- eetiline käitumine ning algatusvõime;
- esmased tööharjumused;
- kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest;
- mängu-, õpi-, sotsiaalsed- ja enesekohased oskused.

Üldeesmärgist tulenevad lasteaias õppe- kasvatustöö eesmärgid :

1. Laps on loov, koostöövalmis aktiivne uurija ja õppija.
2. Laps oskab märgata loodust enda ümber ja tahab ning suudab oma elukeskkonda hoidvalt suhtuda
3. Laps teab, mis rahvusesse ta kuulub, oskab lugu pidada kodust, perekonnast ja isamaast ning on salliv teiste rahvuste ja muude ümbritseva ühiskonna erisuste suhtes.

4. Laps saab hakkama suhtlemisega (eakaaslaste ja täiskasvanuga) ning suudab kohaneda erinevate olukordadega

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide saavutamiseks järgitakse järgmiseid printsiipe:

Turvalisus: Tagatakse lastele nii füüsiliselt kui vaimselt turvaline koht päeva veetmiseks – mängimiseks, õppimiseks ning kaaslaste ja õpetajatega suhtlemiseks.

Integreeritus: Õppe- ja kasvatustegevuse viiakse läbi erinevate valdkondade teadmisi lõimivate tegevuste kaudu, mis omakorda seostatakse nädala teemade abil. Integreerimise aluseks on üldõpetuslik tegevus.

Järjepidevus: Kasvatamine ja arendamine toetub lapse loomulikule huvile ümbritseva vastu. Lapse kasvades ja arenedes liigutakse lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale. Toimib seoste loomine vanarahva ja tänapäeva traditsioonide vahel Eesti rahvapärimuse kaudu.

Individuaalsus: Individuaalses töös lapse arengu ja õppimise soodustamiseks arvestatakse, et kõik lapsed on ainulaadsed, erinedes iseloomu, võimete, omaduste ning arengutempo poolest. Õppimisprotsess kavandatakse lähtudes lapse arengust ja edasijõudmisest, arvestades lapsevanema soove ja lasteaia võimalusi.

Koostöö: Lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut soodustab kodu ja lasteasutuse koostöö. See lähtub lapsest ja on suunatud tervikliku arengukeskkonna kujundamisele. Lasteasutuse tegevus on perekonnale avatud.

Mängulisus: Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus, mille läbi laps tunnetab ümbritsevat maailma, omandab mõtlemis- ja probleemilahendamisoskusi, eneseväljendamise- ja suhtlemisoskusi, empaatiavõimet ja iseseisvust. Õppimine lasteaia toimub mängu kaudu.

Koduloolisus: Õppe- ja kasvatustegevuse seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad – kodulooline põhimõte.

Eesmärkide saavutamiseks on kõigi lapsega tegelevate täiskasvanute ülesandeks:

1. luua lapsele arengut soodustav keskkond, tagada turvatunne ja eduelamused ning toetada lapse loomulikku huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonnanahtuste kohta.
2. soodustada lapse kasvamist aktiivseks ja vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsustele ja tunnustatud käitumisnormidele vastavalt käituvaks ning vajadusel oma käitumist korrigeerivaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvestavaks, tundlikuks, koostöövalmis inimeseks.
3. toetada last ümbritseva maailma mõistmisel ja tervikliku maailmatunnetuse kujunemisel.
4. toetada ja abistada vanemaid õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel, vajadusel nõustada neid.

Lapse aktiivsus ja loovus: Last julgustatakse aktiivselt ja iseseisvalt tegutsema, loovalt mõtlema. Lapsele pakutakse mitmekesiseid arendavaid liikumisvõimalusi arengut soodustab aktiivset liikumist stimuleeriv, mitmekesiseid liikumisvõimalusi. Tervise seisukohalt on oluline, et laps viibiks võimalikult palju värskes õhus.

Lapse ettevalmistus kooliks: Koolivalmidust kujundatakse läbi mängude ja mänguliste õppetegevuste. Suur tähelepanu on sotsiaalsete oskuste arendamisel, eesmärgina muuta üleminek lasteaiast kooli võimalikult sujuvaks ja stressivabaks ning valmistada lapsed ette aktiivseks õpitegevuseks.

Innovaatilisus ja mitmekesisus: Laste tähelepanu uute õppimis- ja õpetamistehnoloogiate ja meetodikate kasutuselevõtmine. Uute tehniliste lahenduste kasutamine õppetöö läbiviimisel.

2. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

III ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

1. Õpikäsitlus

Õppimine ja õpetamine lasteaias toimuvad üldõpetuse põhimõtetel lapse lähima arengu tsoonis. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, väärtustatakse lapse omaalgatust, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima. Lapsega tegelevate täiskasvanute roll on lapse arengut suunata ning kujundada lapse arengut toetav keskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse:

- Laste eripära: võimeid, vajadusi, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervises seisundit jms.
- Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse võimalusel loomulikus keskkonnas.
- Omavahel lõimitakse õppe- ja kasvatustegevusi, valdkondi ja teemasid.
- Õppesisu valikul lähtutakse põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

Pedagoogid loovad koostöös lastevanematega lapse arengut toetava turvalise kasvukeskkonna. Füüsiline keskkond pakub võimalusi iseseisvaks loovaks tegevuseks, mänguks ja on laste arengut soodustav. Laste arengu toetamiseks kasutatakse võimalikult palju õppimist väljaspool rühmaruumi.

Rühmaruumi paigutus võimaldab lastele üksi, väikestes gruppides ja ühist tegutsemist. Mängu- ja õppevahendid on lastele kättesaadavad ja eakohased. Neid vahetatakse vastavalt nädala temaatikale.

Vaimne keskkond toetab kõigi osapoolte koostööd ja laste arengut ning tervist.

2. Päevakava koostamise põhimõtted

- Õppe- ja kasvatusprotsess lasteasutuses toetub rühma päevakavale, mis määrab laste eale vastava päevarütm, une- ja ärkveloleku aja, kus vahelduvad igapäevatoimingud (söömine, riietumine, pesemine, ruumi korrastamine jm), laste vabategevused (mäng, loominguiline tegevus, liikumine jm) ning lasteasutuse pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.
- Päevakava koostamisel peetakse silmas laste arenguvajadusi. Laste kasvades ja arenedes väheneb päevakavas igapäevatoimingutele kulutatav aeg ning suureneb pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevuste osakaal.
- Päevakava koostamisel on aluseks sotsiaalministri 25.oktoobri 1999.a. määrus nr 64. Päevakava koostatakse lähtuvalt lasteasutuse lahtioleku ajast ja laste vanuserühmast. Päevakavas võimaldatakse kuni kolme aastasele lapsele üks kord päevane uneaeg, 3-7 aastasele lapsele puhkeaeg, kestvusega vähemalt tund aega.
- Lapsed viibivad iga päev, sõltuvalt ilmastikust vähemalt 1–2 korda õues.
- Lapse lasteasutusse toomine ja koju viimine ei tohi segada une- ja söögiaega ning planeeritud õppe- ja kasvatustegevusi.

3. Õppe- ja kasvatusprotsess

3.1. Õppeaasta

- Lasteaed korraldab õppe- ja kasvatusprotsessi õppeaastati. Õppeaasta algab kalendriaasta 1. septembril ja kestab järgneva kalendriaasta 31. augustini.
- Aktiivne õppeperiood kestab kalendriaasta 1.septembrist järgneva kalendriaasta 31. maini.
- Suvekuudel (1. juuni – 31. august) toimub õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade sisu kordamine, kus rõhuasetus on mängulisel tegevusel õues.

- Õppeaasta jaotub nädalateks. Nädalaplaane õppetegevuste läbiviimiseks koostatakse kõikides rühmades aktiivsel õppeperioodil (s.o. 1.sept.-31.mai).
- Suveperioodil planeeritakse tegevused päeva kaupa ja kajastatakse õppekasvatustegevuste päevikus (e-lasteaia keskkonnas).
- Nädalaplaanide koostamisel osalevad kõik antud rühma õppe- kasvatustegevusega seotud pedagoogid.

3.2. Õppe- ja kasvatusprotsessi kirjeldamine

- Õppe- ja kasvatusprotsessis seatakse lapse eeldatavad arengu ja õppimise eesmärgid valdkondade kaupa.
- Õppe- ja kasvatusprotsessi teostamise viisi kirjeldatakse tegevusliikide kaudu.
- Õppe- ja kasvatusprotsessi teostatakse läbi õppetegevuste.
- Õppetegevuse integreerimisel tuginetakse õppekava valdkonna „Mina ja keskkond” kirjelduses esitatud teemadele.
- Üldteemade põhjal kavandavad rühmaõpetajad koostöös muusikaõpetajaga õppe- ja kasvatustegevusi siduvad nädalateemad. Nädalateemadega seotakse ja neist lähtuvalt valitakse kõigi teiste valdkondade õpetuse sisu, mida samal perioodil õppe- ja kasvatustegevustes käsitletakse.
- Nädalateemast juhinduv õppe- ja kasvatustegevus liigendatakse päeva jooksul toimuvateks mängulisteks tegevusteks, millest igaühes seostatakse ühe või enama valdkonna õpetuse sisu. Nädalas toimuvad tegevused hõlmavad nii seni õpitu kordamist kui uue õppimist. Nädala jooksul toimuvate tegevuste läbiviimisel kasutatakse kõiki tegevusliike.

IV LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL

4.1. Üldoskused

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma

1) mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

2) tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja

katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

3) sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest

4) **enesekohased oskused.**

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

4.2. Eeldatavad tulemused üldoskuste õpetamisel läbi õppe- kasvatustöö

4.2.1. Kahe aastaselt:

Tunnetus- ja õpioskused

Laps:

1. hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob info hankimiseks ise võimalusi (info hulka tasakaalustab, reguleerib ja organiseerib täiskasvanu);
2. keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, stiimulile või omadusele (sõnalise suunamise korral on püsivam);
3. tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses;
4. mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid; rollivahetusega mängu;
5. loob tegevuse kaudu seoseid kõnega (sõnad ja objektid saavad mõiste tähenduse);
6. suhtleb valdavalt 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui igapäevategevustes peamiselt tuttava täiskasvanuga ning kasutab mitteverbaalseid suhtlemisvahendeid (osutamine, viipamine, miimika);
7. räägib ja saab aru üksnes sellest mida ta tajub;
8. tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega;
9. avastab lihtsamaid seoseid oma tegevuse ja selle tagajärgede vahel;
10. saab aru kuuluvusest ja erisusest lihtsustatud kujul;
11. sobitab erinevaid materjale ja esemeid;
12. rühmitab ühe nähtava tunnuse põhjal;
13. omandab uusi seoseid vahetu, korduva ja aktiivse tegutsemise ning käelise tegevuse kaudu;
14. kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Laps:

1. väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti;
2. teadvustab ennast kasutab osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda;
3. üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekesksed;

4. hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks kui need tegelikult on;
5. teab oma ees- ja perekonnanime ning elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid, kui seda on talle õpetatud;
6. sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas;
7. reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest;
8. mõistab selgelt väljendatud keeldu;
9. tunneb huvi teiste laste vastu;
10. toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule;
11. matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet

Mänguoskused

Laps:

1. täidab mängulisi toiminguid mänguasjadega;
2. valib mänguks iseseisvalt 1-2 vajalikku mänguasja ja mängib nendega keskendunult;
3. täidab õppe- ja liikumismängudes lihtsamaid mängureegleid;
4. koristab meelde tuletamisel mänguasju pärast mängu lõpetamist
5. mängib kõrvuti ja teeb esimesi katsetusi üleminekuks paarimängult koosmängule;
6. võtab osa täiskasvanupoolt organiseeritud mängudest;
7. matkib loovmängus igapäevaseid tegevusi;
8. mängib lihtsamaid lauamänge (lotod, paarispidid, pusled)

4.2.2. Kolme aastaselt:

Tunnetus - ja õpioskused

Laps:

1. leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; täiskasvanu suunab lapse tegevust kõne kaudu;
2. plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel;
3. keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv;
4. tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega;
5. kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälu pilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus;
6. mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid;
7. on omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada;
8. osaleb dialoogis;
9. jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest;
10. mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest;
11. rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi;
12. on ettekujutus arvumõistest ja värvuste nimetustest;
13. leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid; kasutab info saamiseks keelt;
14. ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik;

15. omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu; vajab oma tegevusele tagasisidet.

Sotsiaalsed - ja enesekohased oskused

Laps:

1. saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid;
2. tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus;
3. väljendab tugevaid emotsioone, oma mina;
4. võib karta tundmatuid ja uusi asju;
5. tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia;
6. tema enesekindlus on kõikuv; enesekindluse saavutamiseks vajab ta turvalisust; tunnistust, rutiini ja reegleid;
7. osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti;
8. jagab mõnikord oma asju ka teistega, valdavalt on ta siiski omandihoidja;
9. loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt;
10. algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neil uus;
11. täidab igapäevaelu rutiini;
12. järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jälgendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.

Mänguoskused

Laps:

1. on tekkinud soov tegutseda iseseisvalt, nii nagu täiskasvanu;
2. näeb ja mõistab tegevuse taga teatud isikut, kes neid tegevusi sooritab (nt. matkib poiss oma isa jne.);
3. oskab iseseisvalt matkida nähtut ja kogetut, näiteks mängib iseseisvalt episoode pereelust (põranda pühkimist);
4. mäng põhineb isiklikul kogemusel ja laps on võimeline igapäevaelus nähtud mängu üle kandma;
5. võtab osa koosmängudest täiskasvanuga;
6. on arenenud võime kooskõlastada erinevaid liigutusi muusikaga, ilmneb elementaarne rütmiline tunne ning ta tabab luuletuse intonatsiooni ja rütmi lavastusmängudes;
7. ehitab klotsidest erinevaid esemeid ja hooneid (nukule voodi; autole garaaži);
8. ühendab eri suuruse ja kujuga klotse;
9. oskab rõngaid suuruse järjekorras pulgale lükkida;
10. ehitab liivakastis lihtsamaid onnikesi;
11. kasutab lihtsamaid konstruktoreid;
12. valib omale mänguks vajalikud mänguasjad ja koristab need mängu lõppedes;
13. suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu;
14. mängijal on esikohal tegevus mänguasjadega, mitte mängu eesmärgid.

4.2.3 Nelja aastaselt:

tunnetus - ja õpioskused

Laps:

1. plaanib tegevusi täiskasvanu abiga;
2. keskendub tegevusele lühikeseks ajaks;
3. kordab varasemaid kogemusi lihtsas rollimängus;
4. mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid;
5. osaleb dialoogis, on omandanud sõnavara enese väljendamiseks;
6. Jälgib lihtsaid lookesi;
7. rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi;
8. tal on ettekujutus arvu mõistest ja värvuste nimetustest;
9. Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu, vajab oma tegevusele tagasisidet.

Sotsiaalsed - ja enesekohased oskused

Laps:

1. saab aru, et teistel inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid;
2. tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus;
3. väljendab tugevalt emotsioone ja oma mina;
4. võib karta tundmatuid ja uusi asju,
5. tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ja üritab neid ka täide viia;
6. enesekindlus on kõikuv, vajab turvalisust, tunnustust, rutiini, reegleid;
7. osaleb täiskasvanuga ühistegevustes – teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti;
8. jagab mõnikord oma asju teistega, valdavalt on siiski omandihoidja;
9. loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos;
10. täidab igapäevaelu rutiini;
11. järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jälgendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.

Mänguoskused

Laps:

1. võtab endale täiskasvanu teatud rolli ja käitub vastavalt (**kujuneb rollimäng**);
2. on kujunenud huvi teatud mänguteemade vastu (kodu, lasteaed, kauplus);
3. on õppinud ühendama koosmängus oma mänguhuve teiste huvidega;
4. kuulab meelsasti täiskasvanu ilmekalt esitatud lühikesi lugusid, imiteerib kuuldu loo tegelaste häälsusi ja käitumist ning ütleb üksikuid kergemaid lauseid;
5. talle on oluline mõtestatud süžeealine tegevus;
6. ehitusmängudes on võimeline õpetaja juhendamisel peegeldama tegelikkust;
7. tähelepanu on muutunud püsivamaks ning taju ja tähelepanu on jaotunud mitme tegevuse vahel;
8. kõne on arenenud, räägib põhjalikumalt esemetest ning nende omadustest.

4.2.4. Viie aastasel:

Tunnetus - ja õpioskused

Laps:

1. tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi;
2. reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet;
3. tegutseb koos teistega;
4. last motiveerivad tegevused eakaaslastega;
5. lapse keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid;
6. konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte;
7. osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes;
8. räägib esemetest mis pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerib;
9. keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit;
10. oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;
11. eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest;
12. lapsel on ettekujutus numbritest, tähtedest ja sümbolitest;
13. omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme;
14. kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise.

Sotsiaalsed - ja enesekohased oskused

Laps:

1. hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid;
2. väljendab oma emotsioone ja räägib nendest;
3. suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses;
4. suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest;
5. on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut;
6. imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere;
7. eelistab sootüübilisi mängu;
8. naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab;
9. aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt;
10. oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

Mänguoskused

Laps:

1. tegutseb koos teistega, teda motiveerivad tegevused eakaaslastega,

2. konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi, kui reaalseid esemeid ja objekte,
3. imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere,
4. eelistab sootüübilisi mängu,
5. aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi, jälgib reeglite täitmist teiste poolt, kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt.

4.2.5.Kuu aastastelt:

Tunnetus - ja õpioskused

Laps:

1. Plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning üritab alustatud tegevused lõpetada;
2. Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20 - 30 minutiks;
3. Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet;
4. Kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks;
5. Järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada;
6. Kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale;
7. Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes;
8. Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest;
9. Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui ka sarnases olukorras;
10. Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust.

Sotsiaalsed - ja enesekohased oskused

Laps:

1. Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses;
2. Seab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia;
3. On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele;
4. Eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad esimesed sõprussuhted;
5. Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil;
6. Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; oskab reegleid teistele selgitada;
7. Järgib sotsiaalset rutiini.

Mänguoskused

Laps:

1. matkib kuulnud tegelaste käitumist, suudab tuttavaid lavastusmänge ka ise mängida;
2. jagab teistega mängus ettetulevaid ülesandeid;
3. lapse mängu idee aluseks võib olla täiskasvanu jutustus;
4. kasutab ehitamiseks erinevat looduslikku materjali oma kujunenud oskustest lähtuvalt;
5. tajub rollikäitumist ning tegutseb vastavalt;

6. tahab rohkem teada loodusest ja keskkonnast, rakendab teadmisi praktilises tegevuses – õppemängus, seab ise eemärke ja lõpetab mängu;
7. koostab lühikesi jutustusi mänguasjadest ja mõtleb välja mõistatusi, mänge.

4.2.6. Seitsme aastaselt:

Tunnetus - ja õpioskused

Laps:

1. saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
2. mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
3. tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
4. kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
5. tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
6. suhtub õppimisse positiivselt, tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
7. rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
8. kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed oskused

Laps:

1. püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
2. tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
3. hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
4. osaleb rühma reeglite kujundamisel;
5. oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
6. loob sõprussuhteid;
7. saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
8. teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
9. mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
10. järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
11. selgitab oma seisukohti.

Enesekohased oskused

Laps:

1. suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt. rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
2. kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;

3. algatab mängu ja tegevusi;
4. tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
5. teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
6. saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
7. kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

Mänguoskused

Laps:

1. tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
2. rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
3. algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
4. täidab mängudes erinevaid rolle;
5. järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
6. suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
7. tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
8. kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

V ÕPPE- KASVATUSTEGEVUSE SISU VALDKONNITI JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL

5.1. Õppetegevuste valdkonnad

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse kuues valdkonnas:

- mina ja keskkond;
- keel ja kõne
- matemaatika;
- kunst;
- muusika;
- liikumine.

Valdkondade temaatikat käsitletakse tegevusliikidena:

1) vaatlemine ja uurimine:

- vaatlustes osalemine;
- õppekäikudel osalemine;
- arutlemine, vestlemine;
- katsete tegemine;
- mudelite, plaanide koostamine;
- ehitusmängude mängimine;
- laste teatmeteoste ja teiste infoallikate kasutamine jm.

2) kuulamine ja kõnelemine:

- lastekirjanduse ettelugemine;
- luuletuste, liisusalmide päheõppimine;
- laste jutustamine;

- lavastusmängude mängimine;
  - nukumängude mängimine;
  - vestlemine, arutlemine, situatsioonide analüüsimine;
  - situatsioonimängude mängimine;
  - etenduste, filmide vaatamine jne.
- 3) võrdlemine ja arvutamine;
- esemete, nähtuste ja omaduste võrdlemine;
  - hulkade ja suuruste võrdlemine;
  - sorteerimine, järjestamine, mõõtmine;
  - liitmine, lahutamine;
  - matemaatiliste jutukeste koostamine;
  - täringumängude ja teiste matemaatiliste lauamängude mängimine;
  - loto-, doomino- ja mosaiikmängude mängimine jm.;
  - mustrite koostamine.
- 4) lugemine ja kirjutamine:
- tähtede nimetuste tundmaõppimine;
  - sõrmemängude mängimine;
  - liisusalmide lugemine;
  - sõna häälimine;
  - häälikute asukoha ja pikkuse määramine;
  - hääliku- ja sõnamängude mängimine;
  - tähtede ladumine sõnadeks;
  - suurtrükitähtede kirjutamine;
  - mustrite joonistamine;
  - värviraamatute värvimine;
  - raamatute uurimine;
  - lausete koostamine;
  - sõnade, lausete, juttude lugemine jm.
- 5) kunsti tegevused:
- joonistamine erinevate vahenditega (pliiats, pastell, õlikriit, süsi jt.);
  - maalimine erinevate värviliikidega (akvarell, guash, tempera jm.);
  - voolimine mitmesugusest materjalist (savi, vaha, liiv, taigen, plastiliin, lumi jm.);
  - meisterdamine mitmesugusest materjalidest;
  - mitmesuguste eri- ja segatehnikate kasutamine;
  - mitmesugune trükkimine;
  - lõikamine ja liimimine;
  - mustrite kujundamine (paberist, looduslikust materjalist);
  - muusikaliste, teksti kuulamise või etenduse-filmi muljete visuaalne kujutamine jm.
- 6) muusikalised tegevused:
- laulmine;
  - muusika ja loodushäälte kuulamine;
  - muusikaliste ja lauamängude mängimine;
  - fantaasialiikumine;

- rütmiline liikumine;
- rütmimängude mängimine;
- tantsimine;
- muusika kujutamine joonistustes;
- rütmi- ja lihtsatel viisipillidel mängimine;
- laulu saateks luuletuste tegemine;
- mängitamismängude mängimine jm.

7) liikumistegevused:

- matkiv, süželine ja fantaasiavõimlemine;
- põhiliikumiste harjutamine;
- pallimängimine;
- liikumismängude mängimine;
- sportmängude elementidega mängude mängimine;
- matkamine;
- kelgutamine;
- jalgrattaga sõitmine;
- matkamine, looduses liikumine jm.

5.1.2. Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid: laps

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab inimeste erinevusi, suhtub teistesse sallivalt ning austavalt;
- mõistab
- väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnateadlikku mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna sisu jaguneb järgmiselt:

Sotsiaalne keskkond: mina, minu perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, ohuallikad ning ohutu käitumine;

Tehiskeskkond: ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus;

Looduskeskkond: kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja

- igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
  - 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervise seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
  - 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

5.1.2. Keel ja kõne

Õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid: laps

- tuleb toime igapäevases suhtluses nii eakaaslaste kui täiskasvanutega – kaasvestlejana, kuulajana, algatajana;
- saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavalt reageerida;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna sisu on:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine, kirjutamine ja lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõneleda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevategevustega (nt. nimekirjade koostamine, joonistustele pealkirja kirjutamine, kirja kirjutamine täiskasvanu abiga).

5.1.3 Matemaatika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid: laps

- rühmitab esemeid ühe – kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna sisu on:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid;
- 4) orienteerumine ajas;
- 5) orienteerumine ruumis.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemete vahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemus -, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat matemaatilisel kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistusteni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

5.1.4 Kunst

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid: laps

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
- vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
- kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja –võtteid;
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna sisu on:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;

- 2) kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust;
- 2) suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljasõidul ettevõttesse või farmidesse ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;
- 6) korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtust just sellisel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujunemisel aitan kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

5.1.5 Muusika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid: laps

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna sisu on:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaline tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset

- aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamustele ja tunnustusele;
  - 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, nagu “Keel ja kõne”, “Kunst” jne; muusika on igapäevaelu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
  - 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud, tantsud;
  - 6) muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude) valikul arvestatakse laste huve ning eakohasust.

5.1.6 Liikumine

Õppe- kasvatustegevuse eesmärgid: laps

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna sisu on:

- 1) liikumisalased üldteadmised;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimalused (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegutsemisvõimalusi sportlik- arenduslike liikumisviisidega, nt. jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed isikuomadused;
- 4) ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslast arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühti, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo – ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

VI LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS.

6.1 Põhimõtted

Õpetajad teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

Õpetaja teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest, loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

6.2 Koostöövormid:

Koosolekud: Rühmakoosolekud kord aastas; hoolekogu koosolek üks kord kvartalis; uutele lapsevanematele koosolek üks kord aastas

Lapse arenguestlused üks kord aastas vastavalt rühma tegevuskavale.

Individuaalsed vestlused vastavalt vajadusele ja üleskerkinud probleemidele.

Rühma ühisüritused, mille temaatika ja aja kavandab iga rühm vastavalt tegevuskavale.

e-lasteaed Eliis: info ja igapäevaste õppetegevuste kajastamine.

Meililistid jooksva info vahetamiseks.

Rühma ajaveebid igapäevaelu kajastamiseks.

Ühisüritused, mis tulenevad lasteaia ja rühma ürituste kavast ning on seotud rahvakalendri ning lasteaia traditsioonidega.

Uute laste kohanemine lasteaiaiga, kus kõikidel uutel lastel on koos vanemaga võimalus olla rühmas ja harjuda lasteaia päevarütmiga.

Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja korraldamises. Lastevanemate koosolekul arutatakse ühiselt läbi õppetegevuste temaatika, õppekäigud, rühma ühised üritused. Kuulatakse ära ja arvestatakse vanemate ootustega. Lapsevanemate poolt tehtud ettepanekud ja osalus rühma töös kajastub rühma aasta tegevuskavas ning õppeaasta aruandes. Tagasisidet lasteasutuse tegevuse ning rühma töö kohta saadakse rahulolu küsitluste kaudu, mis toimuvad üks kord aastas kevadel.

VII LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS.

Lapse arengu analüüsimisel ja hindamisel kasutatakse individuaalset arengumappi, vaatlust, testi (sh koolivalmiduse testi) ja vestlust.

Lapse arengu hindamiseks on väljatöötatud eakohaste pädevuste kriteeriumid, tuginedes riiklikule õppekavale ja lasteaia õppekava üldoskuste ning ainevaldkondade lapse arengu eeldatavatele tulemustele. Õpetajad jälgivad lapse arengut, hindavad ning täidavad korda õppeaastas lapse arengu hindamise tabeli. Rühmaõpetaja teeb lapse arengu jälgimisel ja hindamisel koostööd teiste lapsega tegelevate pedagoogidega ja logopeediga.

Lapsevanematele tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust rühma koosolekul õppeaasta algul.

Õpetaja vahetab lapsevanemaga lapse arengualast informatsiooni igapäevaste vestluste ajal. Pikema tagasiside lapse arengust annab õpetaja arenguestlustel, mis toimuvad üks kord

õppeaastas. Lapsevanemale antakse eelnevalt ettevalmistavad küsimused. Lapse arenguestlustest tehakse kirjalik kokkuvõte. Arenguestluste aeg on fikseeritud rühma tegevuskavas.

Laste koolivalmiduse analüüsimisel kasutatakse koolivalmidustesti. Testi tulemustest antakse ülevaade lapsevanemale. Kõikidele Tallinna Suitsupäasupesa Lasteaia õppekava läbinud lastele väljastatakse koolivalmiduskaart, mille koostamise aluseks on lapse arengu hindamise ja arenguestluste tulemused. Koolivalmiduskaardi koostavad rühma õpetajad, kaasates lapsevanemaid. Koolivalmiduskaardi allkirjastavad selle koostamisel osalenud isikud, sh õpetaja, vanem (eestkostja) ja lasteasutuse direktor või selleks volitatud isik. Koolivalmiduskaart väljastatakse lapsevanemale enne lapse lasteaiast välja arvamist, seoses kooli astumisega.

Laste arengu hindamise tulemustest teevad õpetajad kokkuvõtte õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsis ja see on aluseks järgneva õppeaasta eesmärkide kavandamisel ja tegevuskava koostamisel.

VIII ERIVAJADUSEGA LAPSE TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS.

Lapsed, kes erinevad võimetelt, taustalt ja isikuomadustelt eakaaslastest sedavõrd, et vajavad oma arengupotentsiaali realiseerimiseks keskkonna ümberkorraldamist, on arenguliste erivajadustega lapsed.

Laste arengutegevus meie lasteaias toimub sõltuvalt lapse erivajaduse tüübist ja raskusastmest (andekad, muukeelsed, kerge arengupuudega) lasteaias tavarühmas.

Erivajadusega lapse koolieelse arengu toetamiseks toimub tihe koostöö perekonna, lasteasutuse ja vajadusel eriala spetsialistide (meditsiinitöötajad, psühholoog, logopeed vm.) vahel.

Erivajadusega lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, milles osalevad rühmaõpetajad, õpetajaabi, muusika- ja liikumisõpetaja, logopeed, juhtkonnaesindaja, lapsevanemad.

Logopeed selgitab kord õppeaastas laste kõne, tajude, tähelepanu, motoorika, mälu ja mõtlemise arenguga seotud iseärasusi ning annab soovitusi, kuidas lapsega edasi toimida. Logopeediliseks nõustamiseks annab lapsevanem nõusoleku.

Õpetaja tunneb oma rühma igat last, tema tähelepanu ja mälu arengut, näitlikkuse ja sõna vastuvõtu kiirust, lapse huve, iseseisvuse astet praktilises tegevuses ja mõttetöös, teadmiste ning lapse üldise arengu taset, samuti kõne arengut, matemaatilisi teadmisi, kujutamisoskust.

Õpetaja arvestab laste vastuvõtlikkust, emotsionaalsust, vajadust liikuda, kiiret väsimist ühelaadsetest tegevustest ning valib selle järgi meetodilisi võtteid ja näitvahendeid

Andekate laste arendamiseks kasutab õpetaja lapse arendamiseks õppekava järgmist raskusastet, valides lapsele õppetegevuseks jõukohast ja huvipakkuvat materjali.

Õpetaja teavitab ja annab soovitusi lapsevanemale lapse võimetest, suutlikkusest. Annab nõu mil viisil annet edasi arendada

Erineva kultuuritaustaga lapsevanematel (usk, teine rahvusrühm) soovivad õpetajad tutvustada oma pere eelistusi ja kombeid.

IX ÕPPEKAVA UUENDAMINE JA TÄIENDAMINE.

9. Õppekava uuendamine ja täiendamine

Tallinna Suitsupäasupesa Lasteaia õppekava on ajas muutuv ja arenev dokument.

Õppekava pideva arendustööga tegeleb selleks pedagoogilise nõupidamise otsusega kinnitatud töörühm, kes kaasab arendustegevusse kõiki huvigruppe.

Õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid võivad esitada kõik pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu liikmed. Pedagoogilise nõukogu ettepanekul kinnitab direktor muudatused ja parandused.

X ÕPPE- KASVATUSTEGEVUSE VANUSELISED EESMÄRGID JA EELDATAVAD TULEMUSED VALDKONNITI.

10.1. Keel ja kõne

Eesmärgid:

Keele ja kõne valdkonna õppe ja kasvatustegevuse tulemusel laps-

1. tuleb toime igapäevasuhtlemisel nii eakaaslaste kui täiskasvanutega- kaasvestlejana, kuulajana, algatajana;
2. saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavalt reageerida;
3. kasutab kõnes õiget hääldust, tavasõnavara, grammatilisi vorme ja lauseehitust;
4. valdab lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi
5. tunneb huvi lastekirjanduse vastu;
6. julgeb ennast väljendada, esineda, oskab oma mõtteid väljendada;

1-2 a. lapsed

Hääldamine

Arendav tegevus:

- Täpsustada olemasolevate sõnade hääldamist täiskasvanu eeskuju järgi.
- Arendada artikulatsiooniaparaadi osade liikuvust ja koordineerimist.
- Arendada intonatsioonilist väljenduslikkust

Eeldatavad tulemused:

- Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna
- Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid (*a, e, i, o, u, p, m, t, l*)

Sõnavara

Arendav tegevus:

- Sõna tähenduse tutvustamine erinevates situatsioonides, juhtides tähelepanu objektide olulistele ja erinevatele tunnustele;
- Tutvustada sõnu praktilise tegevuse ja täiskasvanute suunatud vaatluse käigus;
- Täiskasvanu mitmekesise sõnavaraga kõne kuulamine (lapse passiivse sõnavara kogumiseks);
- Tähelepanu pöörata tegusõnadele, milleta pidurdub lause areng;
- Ergutada last kasutama sõnu muutevormis, mitte algvormis;
- Ergutada peitusemängu kaudu kasutama ruumisuhteid väljendavaid määrsõnu.

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu tuttavas situatsioonis (umbes 50)

- Kasutab nimi – ja tegusõnu (nt. *näü* st. kiisu; *anna*; *opa* st. võta sülle), ase- ja määrsõnu (siia, seal, nii)
- Mõistab sõnu ühes kindlas tähenduses tuttavas situatsioonis

Grammatika

Arendav tegevus:

- Täiskasvanu kõne peaks sisaldama just neid lausemalle ja vorme, mida laps võiks peagi kasutama hakata (vt. eeldatavad arengutulemused), kuna täiskasvanu kõne on mudel ja näidiste kogumise allikas.
- Dialog lapsega ühiste tegevuste käigus;
- Luua olukordi, kus laps saab/peab oma soovi kõnes väljendama;
- Juhtida lapse tähelepanu grammatiliste vormide tähendusele.

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid;
- Kasutab üksikuid käände- ja pöördevorme juhuslikult mõne sõna puhul;
- Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis;
- Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti- objekti suhe (issi anna pall).

Tekst

Arendav tegevus:

- Arendada dialoogis osalemise soovi ja vastamist täiskasvanu küsimustele;
- Kujundada oma ja teise inimese tegevuse kommenteerimise oskust (oskus rääkida oma tegevusest);
- Aktiviseerida last tegutsema tuttavate esemetega täiskasvanu korralduse järgi.

Eeldatavad tulemused:

- Mõistab ja täidab lühikesi (2-4 sõnalisi) korraldusi tuttavas situatsioonis;
- Vastab täiskasvanu küsimustele, korraldustele 1-2 sõnalise vastusega.

Suhtlemine

Arendav tegevus:

- Arendada huvi täiskasvanuga koostegEVuses suhtlemise vastu;
- Kujundada oskus saavutada tähelepanu kõne abiga, kasutada mõnd viisakusväljendit (aitäh, palun, tere);
- Arendada oskust küsimusele ütlusega vastata ning soovi ja oskust sõnastada küsimust-alustada dialoogi.

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab suhtlemisel peamiselt mitteverbaalseid vahendeid (osutamine) koos üksikute sõnadega;
- Vastab täiskasvanu suhtlemisalgatusele mingi tegevuse, hääliitsuse või sõnaga;
- Suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus;
- Eelistab suhtlemisel partnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.

Lugemise ja kirjutamise eeltöö

Arendav tegevus:

- Kuulmistaju arendamine (mängud, kus laps peab ära tundma heli, hääle, kõnehääliku tekitaja ja selle üles otsima);
- Täiskasvanuga koos pildiraamatu vaatamine, täiskasvanu juhib vestlust piltide põhjal (huvi tekitamine raamatute vastu ja kõne arendamine).

Eeldatavad tulemused:

- Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatut;
- Täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

2- 3 a. lapsed

Hääldamine

Arendav tegevus:

- Arendada häälikute ja sarnase kõlaga sõnade eristamist kuulmise teel
- Õpetada keele- ja huulemänge
- Harjutada pikemate, 3-4 silbiliste sõnade hääldust

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbi struktuuris;
- Hääldab õigesti enamiku häälikutest (eranditeks- r, s, k, õ, ü).

- Kõne tajumisel suudab eristada kõlalt sarnaseid, nt ühe hääliku poolest erinevaid sõnu (kass- tass; tool- tuul jne.)

Sõnavara

Arendav tegevus:

- Sõnade tähenduste tutvustamine erinevates situatsioonides ja tegevustes, juhtides tähelepanu objektide ühiste ja erinevatele tunnustele
- Sõnade tutvustamine peaks toimuma praktilise tegevuse ja täiskasvanu suunatud vaatluse käigus
- Täiskasvanu kõnekasutuses võiks olla peale baassõnavara ka liitsõnu ning liigi- ja üldnimetusi, mis oleks lapse passiivse sõnavara allikaks.
- Tähelepanu pöörata tegusõnadele ja tegusõnade kasutamisele koos laienditega (lõikab noaga, lõikab kääridega, lõikab paberit).
- Suunata last kasutama sõnu muutevormis.
- Kasutada ruumisuhete väljendavate sõnade aktiveerimiseks peitusemängu (korralduste täitmine: laps tegutseb ja räägib sellest).

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab kõnes kõiki sõnaliike
- Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi;
- Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud;
- Kasutab kõnes hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu (värvus, suurus, kuju);
- Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi;
- Kasutab määrsõnu ruumisuhete tähistamiseks (all, peal, sees, ees, taga).

Grammatika

Arendav tegevus:

- Täiskasvanu kõne on mudel ja näidiste kogumise allikas, seepärast on vajalik kõnes kasutada neid lausemalle ja -vorme mida laps õige pea peaks kasutama hakkama (toetuda 2 aastase lapse puhul 3 aastase arengutulemustele)
- Dialogi lapsega ühise tegevuse käigus: laps õpib mõistma lauseid ja grammatilisi vorme ja neid ise moodustama.

- Suunata last kommenteerima enda või täiskasvanu tegevust mänguasjaga, leidma samu tegevusi pildilt ja moodustama 2-3 sõnalisi lauseid pildi alusel.
- Luua olukordi, kus laps peab oma soove kõnes väljendama.
- Juhtida lapse tähelepanu grammatiliste vormide tähendustele ja suunata neid analoogia alusel ise moodustama.

Eeldatavad tulemused:

- Mõistab ja kasutab tuttavas tegevuses 3-5 sõnalisi lihtlauseid;
- Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes;
- Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi oleviku vorme (nt. sõidab, laulavad);
- Kasutab kõnes õigesti käskivat kõneviisi (nt. joonista, istu);
- Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt. hakkame mängima, ei taha mängida).

Tekst

Arendav tegevus:

- Täiskasvanu kommenteerib oma ja lapse tegevust või seda, mida laps vahetult tajub, esitades samas küsimusi- arendab dialoogi.
- Koostegevuses lapsega küsib täiskasvanu küsimusi lapse tegevuse kohta.
- Täiskasvanu esitab küsimusi teiste laste tegevuse kohta ja pildil kujutatud tegevuse kohta.
- Laps tegutseb tuttavate esemetega täiskasvanu korralduse järgi.

Eeldatavad tulemused:

- Osaleb dialoogis: esitab küsimusi , vastab;
- Kommenteerib tegevuse käigus enda või kaaslase tegevust (1-2 lauset);
- Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse või tegevusega;
- Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.

Suhtlemine

Arendav tegevus

- Kujundada oskus jätkata tuttavas situatsioonis dialoogi.
- Kujundada oskus kasutada viisakusväljendeid millegi palumisel, küsimisel jne.

- Kujundada oskus kuulata kaaslane ära enne oma jutu alustamist.
- Kujundada oskus täpsustada oma ütlust, kui kaaslane seda ei mõista.

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist;
- Väljendab oma soove ja vajadusi sõnastatult, küsib infot, vastab küsimustele;
- Suhtleb aktiivselt tegevuse ja esemelise mängu käigus;
- Räägib endast *mina* – vormis;
- Kasutab suhtlemisel ka mitteverbaalseid vahendeid (žestid, ilme, osutamine).

Lugemise ja kirjutamise eeltöö

Arendav tegevus:

- Kuulmistaju arendamine: mängud, kus laps peab ära tundma heli, hääle, kõnehääliku tekitaja ja selle üles otsima.
- Pildiraamatu vaatamine koos täiskasvanuga. Sobilikud on selgete värviliste piltidega, lapsele tuttavate esemete või sündmustega raamatud. Täiskasvanu juhivad vestlust piltide põhjal: kommenteerib neid, esitab suunavaid küsimusi.

Eeldatavad tulemused:

- Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte;
- Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste;
- Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt. tass- kass, pall-sall jne.), osutades pildile või objektile.
- Leiab kuulmise abil üles heli tekitamise allika.

3-4a. lapsed

Häälamine

Arendav tegevus:

- Kinnistada häälikute eristamisoskust.
- Harjutada erineva häälikupikkusega sõnade häälendamist, kõne rütmi tunnetamist.

- Õpetada 1-2 silbiliste sõnade hääldamist, mis sisaldavad erinevaid konsonantühendeid
- Õpetada 3-5 silbiliste häälikuühenditeta sõnade hääldamist
- Pöörata tähelepanu häälikuvigade märkamisele ja parandamisele (ka teiste kõnes)

Eeldatavad tegevused:

- Hääldab õigesti kõiki emakeelehäälikuid.
- Hääldab õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid kontsonantühendeid.
- Hääldab õigesti kõiki õpitud sõnu.
- Suudab hääldamisel tekitada valju ja vaikset häält
- Suudab õigesti ja selgelt hääldada häälikuid ja sõnu ning kuulata nende kõla.

Sõnavara

Arendav tegevus:

- Aidata täpsustada sõna tähendusi, esitada suunavaid küsimusi.
- Sõnade tähenduste tutvustamisel ja kasutamise harjutamisel kasutada rohkem pilte.
- Sõnatähenduse tunnetusliku aluse loomiseks viia läbi erinevaid rühmitamisülesandeid (n: mis ei sobi teistega?; rea jätkamine jne.).
- Sõnalooime oskuse kujundamiseks viia läbi mõistatusmänge, milles juhitakse tähelepanu sõna tähendusele sõltuvalt selle koostisest.
- Sõnade moodustamise harjutamine analoogia alusel (n: mütsil on tutt- tutimüts).

Eeldatavad tulemused:

- Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi
- Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool jne.)
- Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu
- Kasutab kõnes mõningaid tuletisi (sõnu, mis koosnevad tüvest ja liitest n: kurblik, täpiline, tantsimine, laulja jne.)
- Oskab vastandada omadussõnu

Grammatika

Arendav tegevus:

- Täiskasvanu suunab last kommenteerima enda ja teiste tegevust, väljendama lausega pildil kujutatud tegevusi.
- Lausete moodustamine analoogia alusel.
- Õpetada last moodustama lauseid dialoogis kahe mänguasja vahel (laps ja täiskasvanu vahelduvates rollides).
- Õpetada last vastama küsimustele kes? kuhu? kust? kellega? millega? Ja neid ise kasutama.
- Õpetada mõistma ja kasutama ruumisuhteid väljendavaid tegusõnu (peal, all, sees) kõigis vormides. Õpetamiseks sobivad asjade petmise mäng, joonistamine, mustri ladumine, konstrueerimine.
- Harjutada õige grammatilise vormi äratundmist. Soovitav on lausele lisaks esitada ka pilt (Kellel on õigus? Pipi: mul on uued saabas.).

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid sh ka koondlauseid (korduvate lauseliikmetega lihtlauseid)
- Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid, milles on kasutatud sidendeid *ja, ja siis, aga*. (n: Me läheme emaga poodi ja õde tuleb ka. Siimul on sinine auto aga mul on punane.)
- Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (n: sõitis, laulis, hüppasid)

Tekst

Arendav tegevus:

- Kujundada oskust vastata dialoogis pikemalt kui ühe lausega
- Kujundada pildi või mänguasja täiskasvanu abistavate küsimuste põhjal lühijutu (3-4 lauset) koostamisoskus.
- Soovitav on lasta lapsel dialoogis kommenteerida oma tegevust.
- Täiskasvanu palub oma jutustamise käigus lapsel näidata pildil tegelasi või objekte. Laps peab täiskasvanu kirjelduse järgi ära tundma objekti või pildi.
- Lasta lapsel mina- vormis jutustada 2-3 lausega oma tegemistest.
- Täiskasvanu jutu järgi jutu koostamine (3-4 lauset) mänguasja või pildi kohta.

Eeldatavad tulemused:

- Räägib 2-3 lausega enda või kaaslaste sooritatud tegevusest

- Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest
- Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast
- Jutustab sündmuse järjestava pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lause
- Loeb peast või kordab järelle 2-3 realist luuletust või liisusalmi

Õpetada kuulama ja mõistma õpetaja kõnet, vastama küsimustele sõnadega, mitte žestidega. Õpetada moodustama lauset. Lausete moodustamine mänguasjade ja piltide kohta, laiendades lauset küsimuste abil..

Suhtlemine

Arendav tegevus:

- Arendada huvi eakaaslastega suhtlemise vastu.
- Kinnistada oskus osaleda dialoogis vähemalt kahes voorus (kus laps reageerib tema repliigile järgnenud repliigile veel ühe repliigiga).
- Kinnistada oskust oma ütlust täpsustada ja paluda seda vajadusel teha ka kaasvestlejal.
- Kinnistada oskus vestlust lõpetada.
- Kujundada oskus mängus mõista partneri rolli, vastavalt rollile rääkida (imiteerida häält, maneerid, väljendeid).
- Arendada oskus pöörduda eakaaslase poole palve, ettepaneku, sooviga.

Eeldatavad tulemused:

- Algatab ise aktiivset suhtlust
- Suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegemuses
- Suhtleb täiskasvanuga, küsib küsimusi ümbritseva kohta.

Lugemise ja kirjutamise eeltöö

Arendavad tegevused:

- Ettlugemiseks sobivad lihtsa tekstiga raamatud, mille pildid vastavad võimalikult täpselt tekstile
- Anda võimalus kasutada kunstitegevuse vahendeid käe arendamiseks (pehmed rasvakriidid, jämedad pehmed pliatsid)

- Optilis- ruumilise taju arendamine: esemete leidmine pildi järgi, paarisildi sobitamine, pildi ja silueti sobitamine, terviku tundmine osa järgi, osade sobitamine pildi juurde, vigade leidmine pildil, puslede kokkupanek, lotomäng, õppemängud orienteerumiseks ruumis ja tasapinnal, kujundite ja mustrite ladumine näidise järgi.

Eeldatavad tulemused:

- Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise abil kuulmise teel ära hääliku häälikute reas
- Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti
- Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga

4-5a. lapsed

Hääldamine

Arendavad tegevused:

- Hääldusoskuste kinnistamiseks viia läbi vigursalmide ja -lausete hääldamine
- Väljamõeldud (nö. pseudosõnade) hääldamine ja moodustamine pärisõnadest
- Pikemate, 3-5 silbiliste konsonantühendeid sisaldavate sõnade hääldamine: kaelkirjak, krokodill, vahvlikook

Saavutada kõigi emakeele häälikute õige hääldus. Kõnehingamise parandamiseks jätkata puhumismänge. Saavutada kõigi õpitud sõnade täpne hääldamine. Diktsiooni parandamiseks kasutada kiirkõnelauseid jm. harjutusi. Hääldada koos õpetajaga 2-4 helilisest häälikust koosnevat sõna.

Tuua esile sõna esimest häälikut, seda pikemalt ja rõhutatumalt hääldades kui harilikus kõnes. Märkata sõnades ülipikka häälikut (millist häälikut kuuled teistest selgemini, kauem). Otsustada, kas sõnas on teatud häälik, leida määratud häälikuga sõnu. Leida sõnu, kus häälik asub määratud kohas. Määrata hääliku asukoht sõnas (algul, sees, lõpul).

Eeldatavad tulemused:

- Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid
- Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu
- Hääldab õigesti 1-2 silbilisi tähenduselt tuttavaid häälikuühendiga sõnu

- Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (n: taburet, banaan, diivan)

Sõnavara

Arendavad tegevused:

- Rühmitamisülesannete jätkamine senisest pisut raskematel alustel.
- Sõnamoodustamisoskuse arendamiseks võib mängida uute sõnade moodustamise mängu
- Detailide nimetuste ja omadussõnade mõistmise ja kasutamisoskuse kujundamiseks võib kasutada piltide ja joonistuste täiendamist, võrdlemist
- Kujutluste loomisele sõna tähendusest praktilise tegevuse ja näitvahendite abil lisandub verbaalne selgitus, mille kasutamine on piiratud

Laiendada sõnavara ümbritseva elu ja loodusega tutvudes. Kasutada rohkesti omadussõnu ainsuses ja mitmuses.

Moodustada omadussõnu –ne liitega (karvane, vihmane, sügisene).

Kinnistada üldmõisteid ja täpsustada neid (puu- ja aedvili, kodu- ja metsloom).

Ergutada lapsi kasutama loomade häälsusi märkivaid tegusõnu (haugub, näub, ammub, rõhib).

Kasutada vastandtäheendusega sõnu, omadussõnade kõrval ka tegusõnu (avama-sulgema), määrsõnu (siin-seal, ruttu-aeglaselt).

Kasutada arvsõnu: põhi- ja järgarve. Jätkata liigi- ja soomõistet (tuba, kus süüakse on söögituba).

Laiendada ja täpsustada üldmõistete hulka (töölauad, kirjutuslauad, söögilauad, diivanilauad on lauad.

Lauad kuuluvad mööbli hulka).

Pöörata tähelepanu sellele, et erinevaid liiteid lisades saab moodustada uusi sõnu (töö – töökus – tööline).

Grammatika

Arendavad tegevused:

- Suunata last väljendama oma soovi võimalikult täpselt
- Lause koostamiseks võib kasutada tegevuspilti ja skeemi, mis fikseerib sõnad arvu, sõnu asendavad aplikatsioonid, tegusõna asendab nool.
- Harjutada ruumisuhteid väljendavate sõnade *ees, taga, juures, juurde, kõrval* mõistmist ja kasutamist

- Sõnade õige järjekorra harjutamiseks sobivad korrigeerimisülesanded (kuula, kas ma räägin õigesti? Autoga issi sõidab. Söüb kutsu konti.
- Mälumahu arendamiseks sobib lausete kordamine, lisades lausesse uusi laiendeid (n: Isa sõidab. Isa sõidab autoga. Isa sõidab punase autoga. Isa sõidab punase autoga tööle. jne.)

Kasutada lühemaid ja pikemaid lauseid, laiendades lauset õpetaja abiga, hiljem iseseisvalt. Jätkata lihtmineviku moodustamist uutest sõnadest, käskiva kõneviisi ainsuse ja mitmuse kasutamist (loe-lugege).

Grammatiliselt õigesti muuta igapäevaseid sõnu moodustades eesti keele raskeimat vormi – mitmuse osastavat (keda nägime loomaaias).

Sõnade ühildumine arvus ja käändes (suurele autole - suurtele autodele).

Tegusõna vormides kasutada täisminevikku (olen näinud) ja umbisikulist tegumoodi olevikus vastavalt ümbritseva elu ja looduse teemadele.

Kasutada laadivahelduslike sõnade vorme (sulgema – suleb – sulges – suletakse).

Võrrelda omadusi (suur – suurem) ja -us lõpuliste sõnadega omaduste nimetamist (julgus, vaprus)

Jutustamisel kasutada koondlauset (peenral kasvavad punased, sinised ja valged lilled).

Kasutada tingivat kõneviisi (mida sa teeksid, kui sul oleks võlukepp?).

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlauseid
- Kasutab kõnes nud- ja tud- kesksõnu
- Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid
- Kasutab tingivat kõneviisi
- Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses

Tekst

Arendavad tegevused:

- Arendada oskust ümber jutustada kuulnud jutte, andes edasi sündmuste õige järjekorra
- Korduvalt kuulnud juttude põhisisu edastamine piltide toel või ilma
- Uute juttude sisu edastamine peale analüüsi, vajadusel küsimuste toel
- Ühe jutu sisu edastamine ahelana
- Jutule jätku või alguse mõtlemine
- Jutu väljamõtlemine kuulnud jutu näitel
- Pildiseerias sobimatu pildi leidmine ja seeria järgi jutustamine

- Tegevus- või esemepildi järgi jutustamine, tuues sisse infot, mis ei ole pildil otseselt kujutatud

Harjutada osavõttu pikematest vestlustest. Esitada küsimusi kaaslastele, jutustada arusaadavalt sellest, mida parajasti tehakse, mida nähakse.

Tuttava jutu ümberjutustamine, jutustamine oma kogemustest. Alustada loovjutustuse jutustamist, lisada õpetaja alustatud jutule vähemalt üks lause. Kirjeldada pilte, mänguasju, tegevusi kasutades omadus- ja määrsõnu, nimetades iseloomulikke tunnuseid. Jutustada oma kogemuste põhjal.

Arendada fantaasiat loovjutustuse koostamiseks.

Eeldatavad tulemused:

- Kirjeldada olupilti ja anda edasi pildil kujutatud sündmust
- Teksti sisu edasiandmine, väljendades end üksikute sidumata lausetega
- Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest
- Loeb peast 2-4 realisi liisusalme, luuletusi
- Mõistab teksti, mis ei ole otseselt seotud tema kogemustega

Suhtlemine

Arendavad tegevused:

- Kinnistada oskusi olla eakaaslastega ja täiskasvanutega viisakas (tervitamine, tänamine, palumine)
- Kinnitada oskust väljendada empaatiat (rõõmu, kaastunnet, kaasaelamist, kurbust)
- Arendada oskust alustada dialoogi
- Kinnistada oskust anda teiste tegevusele ja käitumisele hinnang
- Arendada oskust mitte sekkuda kaaslase jutusse ja tegevusse

Laps arvestab kuulaja teadmistega. Võtab rollimängus erinevaid rolle ning vastavalt nendele kasutab ka rollisuhtlust. Mõistab erinevaid suhtlemisstrateegiaid (ähvardus, lubadus, meelitamine). Mõistab kaudseid ütlusi: palvet, ettepanekut, kutset jne.

Eeldatavad tulemused:

- Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni
- Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust

- Kasutab õigesti üldtuntud viisakusväljendeid (meeldetuletamisel)

Lugemise ja kirjutamise eeltöö

Arendavad tegevused:

- Foneemikuulmise arendamiseks harjutada välte poolset erinevate sõnade eristamist
- Lugemishuvi, häälikuanalüüsi ja sünteesi oskuse kujundamiseks mängida mitmesuguseid sõnamõistatusmänge
- Lugemishuvi ergutamiseks riputada seinale värvilised trükitähed, panna nähtavale kohale erinevaid silte ja sisustada raamatunurk raamatutega lastele iseseisvaks uurimiseks.
- Suunata lapsi, kes tunnevad üksikuid tähti, tegema iseseisvat tööd raamatutega (leida tuttavaid tähti pealkirjades, tegelaste nimedes jne.).
- Ettelugemiseks kasutada lihtsama süžeeaga muinasjutte, mida on võimalik ka lavastada (läbi mängida mängunurgas või lauateatris).
- Soodustada kirjaketsetuste tegemist. Sobivateks vahenditeks kriit ja tahvel, vaba paberipind ja ka arvuti. Vältida tuleks esialgu väiksemõõduliste tähtede harjutamist joonelisel vihikupaberil.

5-6a. lapsed

Hääldamine

Arendavad tegevused:

- Harjutada sageli kasutatavaid võõrhäälikuid (f, š, ž) sisaldavate sõnade hääldamist
- Kinnistada 3-5 silbiliste konsonantühendeid sisaldavate sõnade hääldamist.
- Viia läbi keele ja huulemänge ja hääliku ja silbimänge

Hääldamisvilumused on kinnistumas. Kui laps ka tundmatute sõnade hääldamisel eksib, siis suudab ta hääldust õige näidise järgi parandada.

Eeldatavad tulemused:

- Hääldab kõnes õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu
- Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid nimisõnu *hommik, päev, õhtu, öö*.
- Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks

Sõnavara

Arendavad tegevused:

- Rühmitamisülesanded
- Mõistatusülesanded
- Objektide võrdlemine omadussõnade kasutamise aktiveerimiseks
- Verbaalse selgituse osatähtsus sõnavaratöös

Laps kasutab kõnes nii liigi- kui üldnimetusi. Areneb omadussõnade kasutamisoskus. Oskab leida iseloomu, käitumist ja hinnangut tähistavaid sõnu.

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu *eile, täna, homme*
- Kasutab kõnes mõningaid sünonüüme (n: jookseb, lippab, sibab)
- Mõistab samatüveliste sõnade tähenduse erinevusi (joonistus, joonistaja, jooneline)
- Kasutab sihitisi ja sihituid tegusõnu
- Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (n: lilled- tulp, roos)

Grammatika

Arendavad tegevused:

- Harjutada objektide järjestust, ajasuhteid ja ruumisuhteid väljendavate sõnade mõistmist ja kasutamist liht- ja liitlauses
- Liitlauset lõpetamine ja moodustamine analoogialause ja piltide alusel
- Lause lõpetamine sobivas vormis sõnaga
- Sõnavormide muutmise sõltuvalt kontekstist
- Tingiva kõneviisi harjutamiseks sobib „unistamise mäng“

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme
- Märkab grammatikavigu kõnes
- Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi

Tekst

Arendavad tegevused:

- Jutu väljamõtlemine etteantud teemal
  - Kuuldud teksti täiendamine uue väljamõeldud infoga ehk algse teksti muutmine
  - Lausete seostamise harjutamine, nt võrdlemine
  - Kuuldud teksti analüüs põhjus- tagajärg seoste puhul ja seostamine lapse kogemustega
  - Tegelaste iseloomustamine kuuldud teksti põhjal täiskasvanu abistavate küsimuste abil
- Kujundada oskus lühidalt arutleda lapsele oluliste probleemide üle. Arendada loomingulise jutustamise oskust. Arendada oskust mõista tekstis varjatud mõtet ja põhjus- tagajärg seoseid ja seostada jutustamisel lauseid.

Eeldatavad tulemused:

- Annab kuuldud teksti sisu edasi üksteisega seotud lausetega
- Räägib oma kogemustest
- Kirjeldab oma sõnadega kuuldud teksti sündmuste järgnevust ja põhjusi ning tegelaste käitumist

Suhtlemine

Arendavad tegevused:

- Kinnistada rollisuhtlemise oskusi
- Kinnistada oskust kasutada kaudseid palveid, ettepanekuid
- Arendada oskust anda partnerile olulist infot
- Kinnistada oskust arendada teemat ja muuta seda
- Arendada oskust valida vastavalt situatsioonile väljendusvahendeid ja suhtlemisstrateegiaid

Eeldatavad tulemused:

- Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta
- Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja ja narrimist
- Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teema muutusega, vastab teiste algatatud teemale

Lugemise ja kirjutamise eeltöö:

Arendavad tegevused:

- Sõna algus- ja lõpuhääliku leidmiseks ahelmängud
- Piltide rühmitamine neil kujutatud sõnade algushäälikute järgi
- Paralleelselt sõnade „lahtivõtmise mänguga“ on soovitatav mängida sõnade mõistatamismänge sünteesioskuse arendamiseks
- Optilis- ruumilise taju arendamiseks sobivad: tähtede leidmine tähesarnaste kujundite hulgast, läbikriipsutatud või üksteise peale kirjutatud tähtede äratundmine, tähtede konstrueerimine etteantud osadest
- Foneemikuulmise arendamiseks sobivad kajamängud
- Kirjutamiskatsetusteks ja kirja funktsiooni tutvustamiseks sobib raamatute koostamine
- Ettelugemisel võib jätta lause lõpetamata, küsides lapselt mis sõna sinna sobib

Lause eristamine tekstis; lausest sõnade leidmine; hääliku ja tähe mõiste; hääliku eristamine sõnades, nende järjekorra määramine; sõnade võrdlemine häälikkoostise alusel – pikk ja lühike häälik; häälikurühmade määramine kõlavuse järgi; sõnade kokkulugemine; suurtähtede ja sõnade kirjutamine; erižanriliste raamatute ettelugemine.

Eeldatavad tulemused:

- Häälib täiskasvanu abiga 1-2 silbilisi sõnu
- Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku

6-7 a. lapsed

Hääldamine

Hääldusvilumused on kujunenud ja kinnistunud, eksida võib vaid tema jaoks tundmatute võõrsõnade hääldamisel.

- Hääldab etteöeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu
- Hääldab õigesti võõrhäälikuid tuttavates sõnades

Sõnavara

Arendavad tegevused:

- Selgitada raamatutegelaste tundeid ja käitumist
- Ilmavaatlusi tehes õpetada ilma kirjeldamist
- Õpetada tegema kokkuvõtteid tehtust ja plaanima tegevust
- Sõnakasutamise täpsustamiseks ja keelenormi tunnetuse kujundamiseks sobivad õigsuse määramise ülesanded

Eeldatavad tulemused:

- Selgitab kuulnud kujundlike väljendite tähendust
- Kasutab kõnes mõningaid apstraktse tähendusega sõnu
- Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu
- Kasutab õigesti aja - ja ruumi suhteid väljendavaid sõnu
- Mõistab apstraktseid üldnimetusi õpivaldkondades (transport, elusolend, tähtpäevad, kehaosad)

Grammatika

Arendavad tegevused:

- Juhtida laste tähelepanu kujundlikele väljenditele
- Grammatika harjutamiseks anda „vigurkorraldusi“
- Põimlausete mõistmiseks esitada küsimusi kuulnud lausete kohta
- Jätkub lausete muutmise õpetamine
- Õpetada pöördlausete moodustamist (n: Jänes on põõsa taga. Põõsas on jänese...)
- Vestlussituatsioonis suunata last kasutama sama käändevormi erinevates tähendustes

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab oma kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses
- Kasutab oma kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides
- Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu

Tekst

Arendavad tegevused:

- Jutu väljamõtlemine etteantud teemal
- Jutu koostamine olustikupildi kohta
- Mõttelüingaga tekstide täiendamine

- Kuuldud teksti analüüs põhjus- tagajärg seoste puhul, seostamine isiklike kogemustega

Eeldatavad tulemused:

- Jutustab olu- ja tegevuspildi järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid, nähtusi
- Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info
- Räägib sellest, mida hakkab tegema
- Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti
- Kirjeldab sündmusi enda ja teiste positsioonilt
- Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus

Suhtlemine

Arendavad tegevused:

- Rollimängud
- Kujuteldavate situatsioonide arutelu
- Lühijuttude dramatiseering
- Igapäevategevustes teise käitumise jälgimine ja hinnangu andmine
- Päevarežiimimomentidel käitumismudelite andmine ja arutelu

Eeldatavad tulemused:

- Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid
- Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale ja suhtlemispaigale
- Mõistab kaudseid ütlusi
- Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnangu

Lugemise ja kirjutamise eeltöö

Arendavad tegevused:

- Häälimisoskuse kujundamiseks soovitatav sõnad rühmitada häälikulise koostise ja silbistruktuuri järgi
- Häälikumajade töötamine
- Memori, ringloto või doomino
- Sõnade võrdlemine häälikukoostise alusel
- Uute sõnade moodustamine

- Kuulmise teel teistest pikema hääliku leidmine
- Lugemisoskuse harjutamiseks jätkata sõnamõistatusmänge

Kasutada ilukirjanduse osa lapse tundeelu, teadmiste, vaatlus- ja kuulamisoskuse ja eneseväljendusoskuse arendamisel. Sobivamaiks žanriks muinasjutud.

Eeldatavad tulemused:

- Nimetab ja kirjutab enamiku tähti
- Veerib 1-2 silbilisi sõnu
- Eristab kuulmise teel teistest pikema hääliku
- Muudab täiskasvanueeskujul sõna vältestruktuuri

10.2. Matemaatika

1-2 a. lapsed

Arendavad tegevused:

- Esemete omadustega tutvumine, tegevused esemetega (välja võtmine, sisse panemine, kinni panemine, lahti võtmine);
- lükkimismängud (pulgale, nõõrile);
- kaheosaliste piltide kokkupanemine;
- ehitusmäng;
- kujundite paigutamine vastavasse avasse;
- sorteerimise ja rühmitamise mängud

Eeldatavad tulemused:

- juhendamisel leiab etteantud hulgast teise samasuguse eseme;
- juhendamisel paigutab esemed üksteise sisse ja peale;
- leiab esemete hulgast kirjeldatud eseme;
- juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju;
- juhendamise järgi eraldab esemete hulgast suurema või väiksema;
- juhendamisel leiab toppimismängus kujundile õige koha.

2-3 a. lapsed

Arendavad tegevused:

- Sorteerimise ja rühmitamise mängud;
- tähelepanu ja kuulmistaju arendavad mängud (mis on kadunud?; kes või mis teeb sellist häält? ine.);
- matkimismängud ajamõistete tutvustamiseks (öö ja päev);
- kolmeosaliste piltide kokkupanemine;
- lihtsamate puslede kokkupanemine;
- ehitusmäng suurte klotsidega ja lego klotsidega;
- geomeetriliste kujundite paigutamine vastavasse avasse.

Eeldatavad tulemused:

- Rühmitab antud kahesugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks
- Suudab tuttavates ruumides orienteeruda ja üles leida nimetatud kohad
- Juhendamisel paigutab esemed : peale, alla, ette, taha

- Teab öö ja päeva tähendust, kasutab neid mängus
- Loendab esemeid kolme piires
- Osutab küsides suuremale-väiksemale
- Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid

3-4 a. lapsed

Arendavad tegevused:

- Mustrite koostamine (alusel oleva mustri näidise järgi);
- geomeetristest kujunditest piltide moodustamine;
- otsimismäng (leia ümbritsevast vastav värv, kujund, ese);
- situatsioonimängud (tegevuste matkimine ajamõistete „hommik – päev- õhtu- öö“ selgitamiseks,
- orienteerumismängud (enda asukoha määramine ruumis);
- puslede kokkupanemine;
- konstrueerimine erinevast ehitusmaterjalist;
- lego mäng.

Eeldatavad tulemused:

- Rühmitab antud erinevaid esemeid ühe etteantud tunnuse alusel;
- juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega *peal, all, sees, taga, ees*;
- nimetab ja kasutab ööpäeva osade määramisel sõnu *öö* ja *päev*;
- moodustab uue suuruse (3-5) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse;
- suudab leida ja nimetada milline kahest eritüübilisest esemest on suurem- väiksem; pikem-lühem
- Leiab ümbritsevast etteantud kujundi abil samakujulisi esemeid
- Koostab lihtsamat mustririda, kasutades kujundeid

4-5 a. lapsed

Arendavad tegevused:

- Loendamismängud (helide loendamine, puudutuste loendamine, järgarvu leidmine n. Mitmes mänguasi on puudu? jne.);
- situatsioonimängud ajamõistete selgitamiseks (päevaosad, aastaajad);
- lotomängud;
- memorin;
- pusled;
- lotomängud
- temaatilised lego ehitised;
- liikumismängud ruumis orienteerumiseks;
- kauplusemäng;
- mustrite koostamine;
- suuruste võrdlemine mõõtmise teel, katsed.

Eeldatavad tulemused:

- Võrdsustab etteantud esemete hulga paaride moodustamise teel esemeid ümber paigutades;
- nimetab inimese või eseme asukoha teise inimese või eseme suhtes kasutades õigesti sõnu *üleval, keskel*;
- nimetab erinevaid päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja toob näiteid oma tegevuse kohta päeva eri aegadel;
- nimetab kõik aastaajad ning kirjeldab nende tunnuseid;
- kasutab esemete arvu võrdlemisel (kuni viis) *rohkem, vähem, võrdselt (ühepalju)*;
- kasutab järgarve kuni viieni eseme/isiku positsiooni määramisel (mitmes?);
- kirjeldab ümbritsevaid esemeid : pikemad- lühemad; laiemad- kitsamad; kõrgemad- madalamad;
- otsustab, kas kaks antud kujundit on sama- või erisugused, kirjeldab nende kujundite erinevusi (ring, ruut, kolmnurk).

5-6 a. lapsed

Arendavad tegevused:

- Loendamine (tagasi loendamine, loendamine erinevas järjekorras);
- matemaatiliste jutukeste (tekstülesannete) lahendamine;
- matemaatilised õppemängud, nuputamismängud;

- kauplusemäng - esemete pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine kokkuleppelise mõõdu abil (pulk, joonlaud, nõõrijupp), pikkuste mõõtmine sammude abil, tutvuda pikkusmõõduga meeter; puistainete kaalumise, anuma mõõtmine vabalt valitud mõõduga;
- geomeetrilised kujundid, nende rühmitamine värvus- ja suurustunnuste järgi; ringidest, kolmnurkadest, ruutudest mustrite ja piltide ladumine;
- nädalapäevade nimetused, nende kasutamine kõnes
- täringumängud jm. reeglitega lauamängud;
- pusled, temaatilised lotomängud (aastaaegade loto), memorin;
- ehitusmäng (suured põrada klotsid, konstrueerimine lego klotsidest).

Eeldatavad tulemused:

- Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust hulka erinevate tunnuste alusel;
- kirjeldab inimese või eseme asukohta teiste inimese või eseme suhtes kasutades õigesti sõnu *kõrval, ääres*;
- nimetab õiges järjekorra kõiki nädalapäevi ja kasutab tegevuse kirjeldamisel mõisteid *eile, täna, homme*;
- võtab vastavalt esitatud arvule (kuni 5) õige koguse esemeid;
- moodustab uue hulga esemete lisamise või äravõtmise teel;
- nimetab etteantud arvude hulgast eelneva või järgneva;
- suudab otsustada ja nimetada milline ese etteantud esemetest on lühem- pikem – ühepikkused; laiem- kitsam- ühelaiused; suurem – väiksem – ühesuurused; paksem- peenem- ühepaksused; madal- kõrge- ühekõrgused;
- mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust kokkulepitud vahendite pikkuse abil;
- moodustab erinevaid vahendeid kasutades etteantud kujundiga samasuguse kujundi;
- koostab kujunditest näidise järgi ja näidiseta pilte.

6-7 a. lapsed

Arendavad tegevused:

- arvutamisülesannete lahendamine;
- harjutused numbrite kirjutamiseks;
- matemaatiliste jutukeste koostamine ja lahendamine;
- rahaühikud ja rahaga arveldamine (kauplusmäng);
- kellaaja määramine;
- katsed vedelike, puisteainete, kaalu, pikkuse mõõtmiseks;
- orienteerumine paberil, jutukese järgi pildi joonistamine;
- numbrirea ühendamine;
- interaktiivsete ülesannete lahendamine (n. „Laste kuldvillak“);
- matemaatiliste ülesannete koostamine ja lahendamine puutetundlikul tahvlil;
- konstrueerimine erinevast materjalist, temaatiliste legode kokkupanemine joonise järgi;
- lauamängud (täringumängud, kaardimängud, kabe jne.).

Eeldatavad tulemused:

- määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem, vähem, võrdselt*;
- teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, –, =;
- koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti;
- järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
- rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
- kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- oskab öelda kellaega täistundides;
- nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva;
- mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nööre vms);
- eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

10.3 Kunst

Ülesanded

- Kujundada vaatlusoskust.
- Rikastada fantaasiat, kujundada ilumeelt.
- Ergutada loovat mõtlemist ja eneseväljendust, toetada algatusvõimet.
- Arendada silma ja käe koostööd.
- Tutvustada rahvakunsti.
- Pakkuda kunstielamusi.
- Eri liiki kunstiteoste (maal, joonistus, pisiplastika, lasteraamatute illustratsioonid) sisust arusaamise kujundamine.
- Kunstilistest väljendusvahenditest (tegelaste välimus, riietus, poos, pildipinna otstarbekas kasutamine) arusaamise kujundamine.
- Laste tutvustamine eesti rahvakunstiloominguga, selles peituva värvide kooskõla ja mustrite ilu nägemise oskuse kujundamine.
- Erineva loodusliku materjali kasutamine kujutavas loomingus.

Tegevused ülesannete täitmiseks

Voolides, maalides, joonistades ja meisterdades kasutatakse vaatlustel tehtud tähelepanekuid, antakse vorm oma tunnetele ja kogemustele, pööratakse tähelepanu üksikule ja üldisele.

Esteetiliste kogemuste kaudu õpitakse tundma ja kaitsma loodust, hindama selle väärtusi.

Looduses arendatakse värvi-, vormi- ja helitaju.

Arendatakse kohataju ja ruumilist mõtlemist, vormitaju, materjalitaju, värvitaju.

Õpitakse tundma töövahendeid, neid käsitsema.

Kasutatakse infoühiskonna tehnilisi vahendeid laste kujutavas tegevuses.

1-2 a. lapsed

Joonistamine, maalimine

- Äratada huvi joonistamise ja maalimise vastu ning tutvustada joonistamisvahendeid;
- Õpetada käes hoidma pliiatsit, pintsli;
- Õpetada kinni pidama korranõudest: joonistada tohib ainult selleks ettenähtud kohta, pliiatsit ja pintsli ei panda suhu ega loobita, paberit ei kortsutata.

Eeldatavad tulemused:

- Oskab kasutada pintsli, pliiatsit, vahakriite, värve
- Oskab õigesti hoida pintsli
- Oskab iseseisvalt pintsliga värve võtta
- Tunneb rõõmu tehtud tööst

Voolimine

- Tutvustada lastele erinevaid materjale- savi, liiva, lund, jahu-soolamassi, plastiliini, vaha
- Ergutada lapsi tegema erinevatesse materjalidesse auke, pätsida peopesa vahel, näpistada tükikesi jms.
- Õpetada materjale mitte suhu panema

Eeldatavad tulemused:

- Tunneb rõõmu tehtust
- oskab teha erinevatesse materjalidesse auke
- oskab suurest tükist näpistada väikseid tükke
- oskab pätsida materjale peopesa vahel

2-3 a. lapsed

Joonistamine, maalimine

- Õpetada leidma sarnasust juhuslikult kriipseldatud vormide ja konkreetsete esemete vahel;
- Õpetada täiendama õpetaja poolt joonistatud esemeid vertikaaljoontega; horisontaaljoontega, ringidega, spiraalidega;
- Õpetada värvipliiatsite ja vahakriitidega tõmbama lühikesi kriipse;
- Õpetama tegema pintsli vajutusi, jooni vedama;
- Õpetada kasutama näpuvärve

- Õpetada asetama pintslit pintsli lüüsi;
- Pidada kinni korrast pintsli ja värvi kasutamisest;

Eeldatavad tulemused:

- Oskab täiendada õpetaja poolt joonistatud esemeid vertikaaljoontega, horisontaaljoontega, ringidega, spiraalidega
- Oskab tõmmata värvipliiatsite ja vahakriitidega lühikesi kriipse
- Oskab teha pintsli vajutusi, tõmmata jooni;
- Oskab kasutada näpuvärve;
- Oskab asetada pintslit pintsli lüüsi;
- On arenenud lapse kujutlusvõime ja loovus
- On arenenud lapse materjali-, värvi-, vormi-, ja ruumitaju
- On arenenud lapse peenmotoorika;
- Teab ja tunneb punast, sinist, rohelist, kollast ja valget värvi

Voolimine:

- Äratada lastes huvi voolimise vastu
- Tutvustada voolimistarbeid (alus, voolimispulk) ja nende kasutamist
- Tutvustada savi ja plastiliini omadusi (saab anda erinevaid vorme)
- Õpetama muutama materjali kuju sellega mängides (muljudes, venitades, tükeldades)
- Õpetada materjali kasutamist mitte ennast ja ümbrust määrima ja mitte sööma
- õpetada plastiliini rullimist peopesade vahel piklikuks kujundiks, veeretamist peopesade vahel ümarvormiks, pikliku kujundi keeramist rõngasse ja otste ühendamist
- õpetada kujutama lihtsaid esemeid (ussikesi, vorstikesi, marju, palle, rattaid jm.) andes edasi ligikaudset sarnasust reaalsustega

Eeldatavad tulemused:

- oskab rullida erinevaid materjale
- oskab voolida ümar- ja piklike vorme

- oskab ühendada voolitud vorme
- oskab erinevaid materjale tükeldada
- oskab kasutada voolimispulka

3-4a. lapsed

Esteetilisi ja emotsionaalseid elamusi pakuvad lapsele esimesena kodu ja loodus, lasteasutuse ülesanne on kaasa aidata vaatlusoskuste ja –harjumuste kujundamisel ning elamuste väärtustamisel.

Oluline on näha kunstikasvatust seoses teiste õppetöö valdkondadega (vaatlusoskuse ja käelise osavuse areng, koha – ja ruumitaju igapäevases tegevuses, piltide, illustratsioonide ja esemete vaatlemine, ümbritseva keskkonna kujundamine, kostüümid ja rõivastus jne).

Tänapäevastest tehnilistest vahenditest võimaluse korral kasutada videotehnikat ja fotosid ühiste elamuste jäädvustamise ja taaskogemise vahendina.

Joonistamine ja maalimine

- Esemete ja nähtuste kujutamine pintslijälgedega ja joonte abil.
- Suurte ja väikeste siluettsete ja kontuursete ümarvormide joonistamine ja maalimine.
- Erisuunaliste ja –jämedusega katkematute pintslijoonte tõmbamine.
- Pliiatsijoonte tõmbamine erinevates suundades.
- Paberipinna vaba kasutamine ümmarguste ja kandiliste templikujunditega.
- Templitrükk (kujundite järjestikune paigutus ruudu äärel).
- Pintsli ja pliiatsi õige kasutamise õppimine.
- Ristuvate horisontaal- ja vertikaaljoonte tõmbamine.
- Kandiliste kinnisvormide joonistamine ja maalimine.
- Ümar- ja kandiliste vormide ühendamine erisuunaliste joontega.
- Kujundada oskust iseseisvaks teema valikuks.
- Esemete kujutamine õpitud vormide ja joonte abil.
- Esemepõhiosade ja terviku eripära kujutamine.
- Inimfiguuri kujutamine: pea, nägu, jäsemed, keha.
- Loomade kujutamine: kass ja jänes tagantvaates, tibud.

- Elementaarse tegevuse kujutamine põhikujundile täiendavate esemete lisamisega.
- Loodusvormide kujutamine: puud, lilled jne.
- Pildipinna otstarbekas kasutamine.
- Värvustoonide tundmine ja kasutamine, väljenduslikkuse kasutamine.

Voolimine

- Savitüki rullimine ja veeretamine peopesade vahel piki- ja ringiliigutustega.
- Savipulga ja kera lamedaks vajutamine.
- Rõnga moodustamine savipulgast otste kokkuvajutamise teel. Silindri ja kera lapikuks vajutamise kinnistamine.
- 2-4 osaliste kujundite voolimine osade kokkuvajutamise teel.
- Osade ühendamine kokkuvajutamise teel.
- Täpikeste vajutamine voolimispulgaga.
- Kujundi iseloomulike tunnuste edasiandmine.
- Pikliku savipulga spiraaliks keeramine.

Kleepetöö

- Ümarvormiliste ja kandiliste valmiskujundite ladumine ja kleepimine ribale ning ruudule. Vahelduva värvirütmi kasutamise ja väikese vahemaa säilitamise õpetamine kujundite vahel.
- Kujundite erinev paigutus üksteise suhtes (tihedalt üksteise kõrval, väikeste vahedega ja vabalt laotuna).
- Piltide koostamine.
- Liimipintsi, -pulga ja lapi käsitlemise õpetamine.
- 2-3 osaliste kujundite ladumine ja kleepimine.
- Aluspinna otstarbekas kasutamine ja kujundi paigutamine sellele.

4-5a. lapsed

Joonistamine ja maalimine

- Ümmarguse, ovaalse, kolm- ja nelinurkse vormiga esemete järjestikune ja vaba kujutamine paberil.
- Loodusnähtuste ja ühiskondlike sündmuste kujutamine. Tegelaste isikupära edasiandmine värvi ja vormi abil.
- Mustri koostamine pintslijälgedest, sirgjoontest, siluuetsetest ja kontuursetest ringidest.
- Mustri paigutamine ribale, ruudule ja ringile. Mustrielementide paigutamine aluspinna äärtele, keskele, nurkadesse.
- Tunda ja kasutada värve: sinine, punane, kollane, roheline, valge, must, pruun, roosa, hall.
- Inimese kujutamine lihtsamas tegevuses, erinevas riietuses.
- Lindude joonistamine, kujutada talvist loodust, liiklusvahendeid.
- Pintsli- ja templitrukk (kujundite värvi- ja vormi rütmiline paigutus aluse keskele, äärtele, nurkadesse.
- Tüdruku ja poisi erinevuse edasiandmine välimuse ja riietuse kaudu ning nende kujutamine erinevas tegevuses.
- Üksikkujundite ühendamine ühtseks süžeeliseks tervikuks.
- Esemete, inimeste, loomade, lindude, loodusnähtuste ja sündmuste detailsem kujutamine.

Voolimine

- Savi rullimine ja veeretamine. Saadud vormide lapikuks vajutamine.
- Silindrilise vormi teisendamine kooniliseks.
- Lohukeste vajutamine sõrmede abil. Servade silumine.
- Kerast ja silindrist õõnesvormi teisendamine.
- Voolingu ilmestamine täppide ja kriipsudega.
- Esemee voolimine mitmest erineva suuruse ja kujuga üksikosast.
- Osade ühendamine kokkuvajutamise, liitekohtade silumine sõrmedega.
- Väikeste detailide väljapigistamine põhivormist (nina, kõrvad, saba, okkad jms.).
- Õhukeseks vajutatud savitüki servade ülespoole keeramine pöidla ja nimetissõrmega.
- Õõnesvormide servade silumine ja tasandamine sõrmedega.
- Samalaadsete suuruselt erinevate kujundite voolimine.

Kleepetöö

- Taimemotiividest ja geomeetristest kujunditest ornamendi koostamine ribal, ruudul, ringil.
- Mitmest osast koosnevate esemete kleepimine.
- Käärde käsitlemise oskuse kujundamine.
- Ruudu ja ristküliku eristamine. Nimetatud kujundite väljalõikamine ribast.
- Kolmnurkade väljalõikamine ruudust.
- Mitmeosaliste esemete kleepimine.
- Värv- ja vormirütmilise mustri koostamine ja kleepimine kujunditest.
- Ristküliku teisendamine ovaaliks. Ruudu teisendamine ringiks.

Meisterdamine

- Tutvumine erineva loodusliku materjaliga, selle omapäraga.
- Paberist ja looduslikust materjalist esemete valmistamine.
- Paberist mänguasjade valmistamine voltimise abil ja täiendavate üksikosade kleepimisega.
- Lõigata mööda pliatsijoont.

5-6a. lapsed

Maalimine ja joonistamine

- Loodusobjektide kujutamine naturist ja kujutluste põhjal, loodusnähtuste kujundamine.
- Ühiskondliku elu sündmused, inimeste kujutamine erinevates tegevustes, ees-, tagant- ja külgsuunas.
- Erinevate loomade ja lindude kujutamine.
- Kirjanduspalade süžeede loov kujutamine.
- Kujundada oskust edasi anda kujutatavate objektide eripära värvis, vormis ja õigetes proportsioonides (suur-väike, madal-kõrge, pikem-lühem, kitsas-lai).
- Koloriidi ja kompositsiooni kui väljendusvahendite kasutamine pildi sisu edastamisel.
- Värvustoonide (sinine, punane, kollane, roheline, oranž, lilla, pruun, valge, must, hall, roosa) tundmine ja kasutamine. Nende pastelsed varjundid. Fooniga sobivate värvustoonide valimine.

- Mustri koostamine laiadest ja kitsastest horisontaal- ja vertikaaljoontest ning punktidest valgel ja värvilisel aluspaberil, sirg- ja lainelistest joontest, kaartest, ringidest ja täppidest koosnevate motiivide moodustamine ning nende rütmiline paigutamine aluspinnale.
- Väarvi- ja vormirütm, selle omavaheline kooskõla.
- Kogu paberi olemasoleva aluspinna ära kasutamine.
- Pintsli vaba ja õige kasutamine.

Voolimine

- Erineva kuju ja suurusega puu- ja juurviljade, seente, õõnesvormide voolimine natuuri ja kujutluse järgi.
- Inim-, linnu- ja looma figuuride voolimine plastilisel meetodil ja erinevas liikumises ning tegevuses.
- Voolingu pinna kujundamine voolimispulga abil (karv- ja sulgkate, juuksed, muster riietusel, nõudel).
- Süžeeliste kompositsioonide kujutamine plastilisel meetodil. Pisidetailide lisamine. Pinna silumine.
- Savi jaotamine voolimispulga abil mitmeks osaks.
- Teematiliste ekspositsioonide voolimine alusele.
- Ehisplaatide kujundamine.

Kleepetöö

- Kokkuvolditud paberist ovaalse ja ümmarguse vormiga kujundite väljalõikamine nurkade ümardamise teel.
- Sümmeetriliste vormide lõikamine ja kleepimine.
- Mitmeosaliste kompositsioonide koostamine.
- Looduslikust materjalist dekoratiivsete ja figuuralsete kompositsioonide kujundamine, kleepimine.
- Paberist väikeste tükkide, ribade ja suuremate ümmarguste vormide rebimine ja kompositsiooni koostamine.
- Taimemotiividest ornamendi kleepimine.

Meisterdamine

- Loodusliku materjali ühendamine figuurideks plastiliini, tikkude või okste abil.
- Looduslikust materjalist (kõrred, õled jne.) või lõngajääkidest figuuride valmistamine.
- Naaskli käsitsemine, punumine, voltimistehnikas ehitiste või liiklusvahendite valmistamine, lisades põhikujundeile täiendavaid detaile.
- Voltimistehnikas esemete meisterdamine.
- Pabersilindritest ja ribadest figuuride valmistamine.
- Pool- ja neljandikringist koonilise vormiga esemete meisterdamine.
- Pakendmaterjalist figuuride kujundamine

6-7 a. lapsed

Maalimine ja joonistamine

- Joonistab kontuuriga kujutatud objektid.
- Värvib, omajoonistatud või värviraamatu kujundid, värvi- või viltpliatsiga ühtlaselt kontuuri seest, muutes vajadusel käe liikumise suunda.
- Segab värve.

Voolimine

- Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nendeeripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savienne voolimist).
- Kasutab uusi voolimismaterjale õpetaja abiga.
- Voolib lihtsaid õõnesvorme kerakujulisest savitükist.
- Juhendamisel silub detailide pinda ja ühenduskohti.
- Kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna
- kaunistamisel (mustri või tekstuuriga).

Meisterdamine

- Kujundab või täiendab pilte või objekte, keepides alusele iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke.
- Lõikab kääridega lihtsaid kumerate
- Piirjoontega kujundeid.
- Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte (paat, lennuk, müts).

- Punub sirgetest ribadest lihtsa pinna (nt järjehoidja, linik vms).
- Juhendamisel teeb jämedast materjalist keerupaela, punub (kolmeharulist) palmikut.
- Loob tehniliselt ja teostuse poolest lihtsaid meisterdusi (nt sõidukeid, nukke, ka näpunukke).
- Kasutab meisterdamiseks erinevaid ühendamis-vahendeid ja võtteid (liim, kleeplint, traat jne).
- Kasutab suunamisel materjali (nt liimi, paberit, riidet) otstarbekalt.

Kujundamine

- Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab oma valikut põhjendades koha, kuhu see sobib.
- Voolib omapärase vormiga eseme (nt vaasi, kausi, looma vms) ja kaunistab selle, valides värvi, kaunistusmotiivid ja tehnoloogia (maalimine, kleepimine, kraapimine jne).
- Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.
- Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.

10.4 Mina ja keskkond

Eesmärgid

- Laps huvitub teda ümbritsevast keskkonnast ja selles toimuvatest muutustest
- Lapsel on kujunenud minapilt ja teadmised tervislikest eluviisidest
- Lapsele on tuttavad kodukoha ja lasteaia ümbrusega seotud paigad ning rahvatraditsioonidega seonduvad kombed
- Laps omab teadmisi liiklusreeglitest ja praktilisi kogemusi jalakäijana liiklemisel

10.4.1 Looduskeskkond

Ülesanded

Kujundada looduskeskkonda säästvalt suhtuvat ja vastutustundlikku isiksust, kes peab loodust inimese jaoks väärtuslikuks.

Võimaldada lapsel tegutseda aastaringi rütmilisust tunnetades, aidata looduse rütmi mõista läbi rahvakalendri tähtpäevade ja mängu.

Tagada aktiivne suhe (tegutsemine) looduse ja ümbritsevaga.

Õppesisu

3-4 a. lapsed

Taimed ja loomariik

Köögi- ja puuviljad, mida nendest valmistada saab.

Lehtpuud ja okaspuud- eristada üksteisest. Mis juhtub lehtpuudega sügisel?

Seened- seene jalg ja kübar

Kodu- ja metsloomad – erinevate loomade elupaigad ja elamisviisid

Linnud- linnu kehaosad (pea, nokk, tiivad)

Elukeskkond

Valgus, soojus, õhk – talvel külm, suvel soe. Lumi ja jää muutuvad sulades veeks.

Elukooslused – mets.

Inimene ja loodus

Muutumine looduses- ilmastiku muutuste seosed loodusega (n: lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad vastavalt ilmale)

Tööd looduses- lindude toitmine talvel

Loodushoid- miks visatakse praht prügikasti

Tehismaailm – puidust ja plastmassist valmistatud esemed

4-5 a. lapsed

Aja kulgevuse taju arendamine läbi vaatluste ja vestluste.

Hommik – päike tõuseb

Lõuna – päike on kesktaevas

Õhtu – päike loojub jne.

Ajamõisted – eile, täna, homme, hommik, õhtu, päev, nädal, kuu, neli aastaaega.

Aastaaegade vaheldumine – (ilmastik), kevad, suvi, sügis, talv; sula, soe, vihmane, päikeseline, porine, värviline, külm, lumine.

Värvid looduses – (värvid on looduses segunenud). Värvide leidmine ja nimetamine. Punane, kollane roheline, sinine, must, valge, lilla, hall, oranž.

Elementide koostis

Õhk – kerge, gaas

Maa – tahke, raske

Kivi – tugev, kõva, tahke

Vesi – vedel, märg

Lumi – külm, vesi

Taevakehad – päike, kuu, tähed

Mõisted – maa, meri, jõgi, järv, manner, saar, magevee kalad (järv), soolase vee kalad (meri).

Ilmastik – teadvustada miks saabub talv, kevad, suvi, sügis. Näide lambi ja õhupalliga.

Puud – lepp, kask, kadakas, kastan, vaher, tamm, haab (kuju, värv, nimetused, erinevused).

Koduloomad – lehm, siga, lammas, kits, küülik, koer, kass.

Metsloomad – metssiga, põder, kits, hunt, rebane, jänes, karu, (jääkaru), ilves.

Troopilised loomad – lõvi, ahv, papagoi.

Kodulinnud – kana, part, hani, kalkun.

Linnud – tihane, leevike, vares, harakas, kurg, luik, pääsuke.

Paigalinnud – vares, tuvi.

Rändlinnud – kurg, hani, pääsuke.

Loomade häälightsused – koer, kass, siga jne.

Lindude häälightsused – vares, öökull.

Lilled – roos, tulp, nartsiss (aiailled); sinilill, maikelluke, karikakar, võilill (metsalilled); rukkilill (põllulill).

Lillede osad – juur, vars, leht, õis, süda.

Loomade kehaosad – pea, kael, keha, neli käppa, küünised, karvkate.

Lindude kehaosad – suled, tiivad, jalad, saba, nokk.

5-6 a. lapsed

Kodukoha taimed:

Puud – kask, pihlakas, kastan, mänd, kuusk. Eristada lehtpuud koore ja lehtede järgi. Võrrelda kuuse ja männi okkaid

Põõsad – sirel, lumemari, kibuvits, koduaia marjapõõsad. Osata nimetada puude ja põõsaste erinevusi

Metsmarjad – pohl, mustikas, metsmaasikas.

Seened – söögi- ja mürgiseened (puravik, pilvik, kukeseen, kärbseseen)

Rohttaimed – aia- ja metsalilled, niidutaimed, veekogude taimed. Tunda õite värvuse ja kuju järgi: võilill, sinilill, rukkilill, pääsusilm, saialill, aster, vesiroos.

Aed- ja köögiviljad.

Kodukoha loomad:

Koduloomad – koer-kutsikas, kass-kassipoeg, küülik-jäneseпоeg (võrdlus jäneseга), kukk-kana-tibu, lammas-tall, hobune-varss, siga-põrsas, lehm-vasikas-pull.

Metsloomad – orav, jänes, talveunes olevad loomad (siil, rästik, karu), rebane, hunt.

Linnud ja linnulaul – rändlinnud ja ränne, paigalinnud. Tuvi, varblane, rasvatihane, leevike, kuldnokk, suitsupääsuke.

Kalad ja kahepaiksed – selgrootud (kärbes, liblikad, teod ja karbid; mesilane, sipelgad, lepatriinu, sääsk.

Pidev muutumine looduses. Aastaringi rütmilisus, nende vaheldumine.

Aasta ja aastaajad, sesoonsed tunnused, inimeste riietus, laste mängud eri aastaegadel.

Sügis – ilmade jähnemine, sagedased vihmad, lehtede värvumine, tuul rebib okstelt lehti, rohu närbumine.

Talv – külm, lumesadu, lumi langeb helvestena või räitsakatena (palju helbeid koos), tuiskab, vahel sajab lõrtsi. Veekogusid katab jää. Jääle võib minna täiskasvanu loal. Eristada vee ja lume omadusi. Lumi on valge, pehme, krudisev. Sulalumest saab teha lumepalle, ehitada lumememme.

Kevad – ilmad muutuvad soojemaks, lumi ja jää sulavad. Puudel ja põõsastel tärkavad lehed, rohi hakkab haljendama, lilled õitsema.

Suvi – Ilmad on soojad, päikesepaistelised.

Nädal – nädalapäevade nimetused.

Päev – öö ja päev, hommik, õhtu.

Tööd looduses

Sügistööd – saagi koristamine, lehtede riisumine, hoidiste tegemine.

Talvised tööd – lume koristamine, lindude toidulaua eest hoolitsemine, abi metsloomadele.

Kevadtööd – maa harimine, seemnete külvamine, taimede istutamine, aedniku tööriistad.

Tööd suvel – heinategu, rohimine, kastmine.

Areng taimeriigis

Viljade valmimine sügisel, taimede puhkeperiood talvel, looduse tärkamine kevadel, taimede kasv ja areng suvel.

Kujundada teadmisi köögiviljade kasvatamisest – mulla ettevalmistamine, seemnete külv, taimede kasvatamine, viljade valmimine, saagi koristamine.

Kasv ja areng loomariigis

Loomade valmistumine talveks (karvkatte vahetus, lindude ränne, toidutagavarade kogumine)

Talveuni ja loomade elu talvel

Loomade tegevus kevadel (pesaehitus, poegade sünnid)

Elusorganismide omavahelised suhted, nende suhted eluta looduse ja elukeskkonnaga.

Eluks vajalikud tingimused – valguse, soojuse, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimede ning loomade elus.

Elukooslused – mets, aed, põld, niit, veekogud ning elu neis

Ained ja olekud – vesi (kraani-, vihma-, allikavesi), lumi ja lumehelbed. Jää, jääpurikad, muld, liiv.

Inimene ja loodus

Looduse rütm ja inimese eluring – inimese eluring sünnist surmani (sh. Inimese tervise ja heaolu sõltuvus loodusest, aastaegade vaheldumise mõju inimese elus. Eestlaste looduskäsitlus – rahvakalender, kombed, tavad.

Looduskaitse ning ökoloogilise mõtlemisviisi kujundamine – väärtused elus, inimene looduse mõjutaja ning kaitsjana; inimene kui looduse osa.

6-7 a. lapsed

Kodukoha taimed:

Puud – pärn, tamm, kask, vaher, pihlakas

Põõsad – sirel, kibuspuu, kadakas

Rohttaimed – lilled aias ja põllul (metsas)

Kevadlilled – lumikelluke, märtsikelluke, nartsiss, tulp

Sügislilled – astrid, krüsanteemid

Metsad – leht-, okas- ja segametsad

Metsaannid – marjad, seemned (liigid)

Aed- ja köögiviljad (liigid ja nimed)

Kodukoha loomad:

Metsloomad – karu, kits, põder, mets siga

Linnud – ränd- ja paigalinnud – kotkas, pääsuke, toonekurg.

Selgrootud – kärbes, sääsk, liblikas, lepatriinu

Loomad erinevates kliimavööndites:

Lõunamaa loomad ja linnud

Põhjamaa loomad ja linnud

Pidev muutumine looduses:

Aastaringi rütmilisus – aastaajad, kuud

Tööd looduses – eri aastaegadel

Areng taimeriigis – looduse tärkamine, taimede kasv, viljade valmimine, puhkeperiood.

Kasv ja areng loomariigis

Tegevus kevadel, järglaste kasvatamine, loomade valmistumine talveks, talveuni, elu talvel

Eluks vajalikud tingimused

Valgus, soojus, vesi, õhk.

Eluskooslus

Puud, soo, raba, maa, vesi, õhk, muld, kivid-kivimid.

Inimene ja loodus

Looduse rütm ja inimese eluring.

Esivanemate looduskäsitlus ja rahvakalender.

Maa ajalugu ja ürgloodus.

Looduskaitse ja ökoloogia.

10.4.2. Sotsiaalne keskkond

Mina – osata kirjutada enda täielikku nime.

Lapsepõlv – teada sünnipäeva.

Perekond ja sugulased – kes elavad sinu peres, nende nimi ja sugulus.

Inimese eluring – vanasõna “Hommikul 4 jalga, päeval 2 jalga, õhtul 3 jalga” analüüs. Tuua näiteid enda ümber.

Kodu – kodu aadress, maja ja selle ümbruse iseloomustus

Kodukoht – Minu kodumaa Eesti, pealinn Tallinn – kus ma elan; rahvussümbolid.

Lasteaed – aadress, töötajad, mis rühmad, lasteaia ruumid.

Tähtpäevad, pühad – tähtpäevad kalendri põhjal.

Kool – meie piirkonna kool – Kalamaja Põhikool. Sügisel koolimaja vaatlus väljastpoolt, kevadel kooli külastus: õpetajad, klassid.

Iseseisvad tööd ja toimingud kodus.

Tänaval jalakäija ja liiklusvahend, sõidutee ületamise võimalused, koolitee kõige ohutuma raja leidmine.

Täiskasvanute tegevused kodus ja tööl

Ema, isa tööd ja tegemised kodus ja tööl.

Lasteaia töötajate töökohustused.

Elukutsed

Kus ja kellena töötavad vanemad.

Milliseid elukutseid tead?

Kelleks tahad saada ja miks?

Töö – vastutus ja kohustused

Töö-raha on elamise alus.

Kodu ja kodumaa – rahvus, emakeel, rahvushümn, -lipp, -lill, -lind.

Eestlaste traditsioonilised kombed – seoses looduse ja tähtpäevadega.

Teised maad ja rahvad – lähemad naabrid, teised linnad (pealinnad), rahvused.

Aastaajad – nende vaheldumine, muutused taime- ja loomariigis, laste mängud ja lõbustused eri aastaegadel. Mõiste *pööripäev*.

Ilmastikumuutused – öö ja päeva vaheldumine kellaja järgi. Tuule tugevuse ja suuna määramine puude ja suitsu järgi. Temperatuuri mõõtmine kraadiklaasiga.

Valguse, soojust, vee ja toitainete tähtsus – taimede ja loomade elus.

Aeg – päeva osad, kalender: päev, nädal, kuu, aasta; kellaaeg.

Ruum – parem-vasak; ees-taga; üleval-all.

Tehismaailm – masinad ja seadmed.

Terviseõpetus

Terviseõpetus lasteaias hõlmab haiguste ennetamist, õigete hügieeniharjumuste kujundamist ja tihedat koostööd lastevanematega. Tervisekasvatus toimub iga päev integreeritud tegevuse ja täiskasvanute eeskuju järgi. Tervisekasvatust viiakse läbi igapäevaselt laste karastamises, sportlikes tegevustes ja ilmastikukohases riietuse valikus ning hügieenireeglitest kinnipidamises. Õpetatakse läbi erinevate vestluste, vaatluste, tegevuste, õppekäikude, mängude, ürituste ja kirjanduse.

Õppesisu:

- Tervislik eluviis
- Tunne iseennast: ma kasvan ja arenen, elan tervislikult
- Puhtus
- Terved hambad
- Toitumine ja tervis: toitumissoovitused
- Tunnen oma keha talitust: süda ja vereringe, hingamine, veri
- Liikumine
- Tervis ja haigus

- Ohutus

Õpitulemus:

- Laps teadvustab endale tervise tähtsust
- Laps oskab olla terve ja aidata ennast haiguse ajal;
- Laps teab oma keha ehitust ja talitust

Väärtuskasvatus

Väärtuskasvatuse teemade valikul on lähtutud sellest, et algul on rõhuasetus lapse isikul, enesekontseptsiooni kujunemise toetamisel, turvatunde loomisel ja kõlbelisel kasvatusel. Teemadering laieneb ning käsitletakse lugusid, mis aitaksid kaasa sotsiaalsete pädevuste kujunemisele. Toetada tuleb ka lapse enesetunnetuse arengut, emotsioonide mõistmist ja oskust neid suunata. Kultuurilise järjepidevuse ja traditsioonide tundmaõppimiseks käsitletakse aastaringi rahvuslike pühi ja nende tähistamise tavasid.

Tegevustes pööratakse tähelepanu sellele, et lapsed õpiksid end väljendama, julgeksid esitada küsimusi, õpiksid vastuseid põhjendama, järeldusi tegema ning respektierima erinevaid seisukohti.

Metoodilistest võtetest kasutatakse pildimaterjali analüüsi (n. „Kiusamisest vaba lasteaed“ vestluskaardid), õppimist didaktiliste vahendite abil (n. Persona Dolls nukud), õpetaja jutustust, vestlust, mis aitab materjali seostada lapse kogemustega ning lastele eakohaseid probleemülesandeid. Tähelepanu pööratakse ka kuulamis-, vaatlemis- ja keskendumisoskuste kujundamisele. Tegevustes kasutatakse ka käelist tegevust, liikumismänge, laulmist ja muusikakuulamist. Oluline koht on loovust arendavatel meetoditel (nt rollimängud). Koduloolise materjali lülitamiseks õppetöösse on soovitatav korraldada õppekäike (nt. rahvuslike tähtpäevade pidamine Vabaõhumuuseumis, temaatiliste näituste külastamine, teemakohased teatrietendused vm.)

Õppesisu

- Reeglite ja seaduste mõte ja tähtsus.
- Lubadused ja nende täitmine. Sõnapidamine.

- Sallivus- väärtus, millest juhendumine suunab märkama ja aktsepteerima kogu lasterühma mitmekesisust. Sallivus suunab kohtlema üksteist võrdsena ja mõistma mitmekesisust nii üksiku lapse kui rühma tugevdajana.
- Austus - väärtus, millest juhendumine tähistab jaatavat ja hoolivat suhtumist lasterühma kõikidesse lastesse, et olla igapäevase hea kaaslane. Austuse abil võetakse omaks mitmekesisus, tunnustamaks laste erinevusi ja austamaks igapäevaseid kombeid.
- Hoolivus - väärtus, millest juhendumine näitab üles huvi, osavõtlikkust ja kaastundlikkust ning abivalmidust iga kaaslase, ka endast noorema, vanema kui ka omavanuste vastu.
- Julgus - väärtus, millest juhitudes jäädakse endale kindlaks ja seatakse oma piirid; astutakse välja nähes lapsi teiste piire rikkumas; ollakse julge ja hea kaaslane, kes soovib ja on valmis tegutsema ebaõigluse vastu.
- Ausus. Tõde ja vale.
- Andekspalumine ja andeksandmine.
- Rikkus ja vaesus.
- Töökus ja laiskus. Kohusetunne. Vastutustunne.
- Rõõm ja mure. Usaldus ja lootus. Hirm ja turvalisus.
- Tänuikkus ja virisemine.

Õpitulemus

Laps:

- mõistab, et inimesed, nende arvamused, vajadused ja soovid on erinevad;
- oskab käituda kaaslasi arvestavalt;
- teab, mis tähtsus on reeglitel ja seadustel;
- peab kinni kokkulepitud reeglitest, on valmis koostööks;
- teab, mis on sõbralikkus, hoolivus, ausus, austus, julgus, sallivus, abivalmidus, empaatia, andekspalumine ja andeksandmine;
- oskab anda hinnangut oma tegevusele;
- oskab kirjeldada oma emotsioone.

10.3.3. Tehiskeskkond

Liikluskasvatus

Eesmärgid:

Laste liikluskasvatus on laste ettevalmistamine ohutuks ja kaasliiklejaid arvestavaks liiklemiseks. Laste liikluskasvatus (edaspidi liikluskasvatus) on laste ettevalmistamine ohutuks ja kaasliiklejaid arvestavaks liiklemiseks. Liikluskasvatuse eesmärk on kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid:

- 1) kellel on ohutu liiklemise harjumused ja kes tajuvad liikluskeskkonda;
- 2) kellel on teadmised ja oskused, mis toetavad nende enda ja teiste liiklejate toimetulekut ja ohutust erinevates liiklusolukordades nii jalakäija, sõitja kui ka juhina;
- 3) kes hoiuvad käitumast inimesi ohustavalt ning liiklust takistavalt.
- 4) õpetada lapsi mõistma liiklusõpetuse vajalikkusest.

Ülesanded:

Kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid:

- kellel on ohutu liiklemise harjumused ja kes tajuvad liikluskeskkonda
- kellel on teadmised ja oskused, mis toetavad nende enda ja teiste liiklejate toimetulekut ja ohutust erinevates liiklusolukordades
- kes hoiuvad käitumast inimesi ohustavalt ning liiklust takistavalt

Õppesisu:

Valgusfoor - foori värvide tundmine (punane, kollane ja roheline) ning nende tähendus liikluses, tänava ületamine valgusfooriga ristmikul

Liiklusmärgid - lihtsamad liiklusmärgid kodu ja lasteaia ümbruses ning nende tähendus

Tänav- ohud ja ohtlikud olukorrad tänaval, turvaline liiklemine; kodu ja lasteaia ümbruse turvalise liiklemise tundmine. Lasteaiarühma liikumine

Sõidu- ja kõnnitee- tähendus ja vajalikkus. Liiklemine asulavälisel teel – õige teepoole valik (vasak), helkuri kasutamine, teepeenral käimine.

Sõidutee ületamine – parem ja vasak pool, peatumine, kuulamine, vaatamine, erinevad sõidutee ületamiseks ettenähtud kohad („sebra”, foor, tunnel)

Eriotstarbelised sõidukid- politseiauto, tuletõrjeauto, kiirabiauto. Nende vajalikkus ning nendega liikluses arvestamine.

Ühissõidukid – buss, troll, tramm. Otstarve ja nende kasutamine. Käitumine peatustes ja ühistranspordis

Õpitulemus:

Laps oskab ohutult tänaval liigelda jalgratturi/ jalakäijana.

Laps saab hakkama erinevate sõidukite ja nendega kaasnevate ohtude tundmisega ning nendega arvestamisega

Laps oskab viisakalt käituda nii tänaval kui ka erinevates transpordivahendites.

Laps teab mõisteid: valgusfoor, ülekäigukoht, ohutussaar, ristmik teadmine ning oskab neid Kasutada.

Laps tunneb lihtsamaid liiklusmärke ja oskab vastavalt nendele tänaval liigelda.

10.5 Muusika

Eesmärgid:

1. Kujundada positiivne suhtumine muusikalisse tegevusse
2. Rikastada laste tundeelu muusikaelamuste kaudu ning arendada muusikalist maitset
3. Õpetada kuulama muusikat, laulma, mängima lastepillidel, liikuma ja tantsima muusika või laulu saatel (rütmitaju)
4. Julgustada lapsi end muusika toel ja musitseerides vabalt ja loovalt väljendama
5. Arendada kollektiivse ja individuaalse musitseerimise ning esinemise oskust

Muusikaõpetuse põhimõtted:

- Mitmekesine muusikaline tegevus.
- Aktiivne õppeprotsess.
- Ea- ja jõukohane tegevus .

Muusikaõpetaja tegevuse põhimõtted:

- Teadvustada muusikalisi eesmärke ja neid maksimaalselt realiseerida.

- Loovalt töösse suhtuda.
- Rakendada pedagoogikaprintsiipe.
- End pidevalt aine alal ja üldkultuuriliselt täiendada.

Muusikalise tegevuse põhivaldkonnad on:

- Laulmine,
- Muusika ja loodushäälte kuulamine,
- Muusikaliste- ja laulumängude mängimine,
- Fantaasialiikumine,
- Rütmiline liikumine,
- Matkiv liikumine (erinevad loomad),
- Rütmmängude mängimine,
- Tantsimine,
- Muusika kujutamine joonistustes,
- Rütmi- ja lihtsatel viisipillidel mängimine,
- Mäng kehapillil (*bodypercussion*),
- Laulu saateks liigutuste tegemine,
- Kaasmäng laulule kehapillil, rütmi- või viisipillidel,
- Mängitus- hüpitismängude mängimine,
- Liisusalmide, lühiriimide lugemine (juurde pillimäng, liikumine),
- Kajakamängud (rütmi-, meloodia-, liikumise kajakamängud) jm.

Õppesisu

1-2 aastased lapsed:

- Tunneb ära tuttavaid laule ja karakterseid muusikapalu.
- Tunneb ära muusikapala alguse ja lõpu järgi.
- Looma- ja linnuhäälte kuulamine helilindilt ja looduses.
- Kuulab keskendunult muusikapalaja reageerib sellele emotsionaalselt.
- Õpetajat matkides liigub vastavalt muusika iseloomule (kõnd, jooks, hüplemine).

- Läheb üle ühelt liikumiselt teisele kaheosalise muusika muutumise järel.
- Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi, nagu plaksutamine, lehvitamine, sõrmevibutus, poolkük, põlveplaks.
- Matkivate liiguste abil annab edasi muusika erinevat iseloomu (koera, kassi, karu ja linnu liikumine).
- Sooritab kõrinate ja kõlapulkadega muusika saatel liigutusi.
- Liigub muusika saatel, lähtudes muusika tugevusest (vaikne-vali).
- Reageerib vastavate liigutustega muusika madalale ja kõrgele registrile.
- Eristab rahulikku ja erksat muusikalist liikumist (marsi ja hüplemise abil).
- Tunneb lihtsamaid rütmipille ja teab nende kasutamist, nagu kõlapulgad, kõristitid.
- Oskab muusikapalale kaasa mängida.
- Laulab kaasa lühikesi muusikalisi fraase.
- Püüab laulda koos täiskasvanuga vaba ja loomuliku häälega.

2-3 aastased lapsed

Muusika kuulamine

- Rikastada laste muusikalisi elamusi
- Süvendada huvi ja armastust muusika vastu
- Kuulata lindilt, plaadilt looma- ja linnuhääli, samuti linnahääli (automüriin, autosignaal jm.)
- Ergutada kuulama tuttavaid laule (esitatuna hääle ja sõnadega, lastepillidel ja instseneeringuna) ning karakterseid muusikapalu.

Laulmine

- Täiskasvanu hääle ja intonatsiooni matkimine
- Lühikeste muusikaliste fraaside kaasaulmine
- Vaba, loomuliku häälega laulmine koos täiskasvanuga

Rütmiline liikumine

- Reageerima muusikale liikumisega

- Laulu või muusika saatel vabalt täiskasvanu järel või iseseisvalt kõndima, jooksmata, hüppama; minema uuele liikumisele 2-osalise muusika järgi
- muusika järgi lihtsate tantsuliigutuste sooritamine: plaksutamine, lehvitamine, rõhksamm, sõrmevibutus, poolkukk, põlveplaks
- matkivate liigutustega edasi andma muusika erinevat iseloomu
- liikumine lähtuvalt muusika tugevusest (vaikne – vali)
- reageerimine muusika algusele ja lõpule

Mäng lastepillidel

- tutvumine lihtsate rütmipillidega: rütmihaamid, munakõrinad, kõrinad, trumm, kõlakarbid, seenekõrinad jm.
- kaasmäng muusikapalale või laulule (kogu pala ulatuses, vahemänguna, lõpumänguna)
- mäng ja paus (osata seda kuulata ja tähele panna)

3-4a. lapsed

Muusika kuulamine

- Huvi äratamine muusika kuulamise vastu
- Arendada muusika väljendusvahendite eristamise oskust
- Erineva karakteriga laulude ja muusikapalade eristamine
  - Mõisted “rahulik” ja “lõbus”
- Erineva kõrgusega helide eristamine (lind ja linnupojad)
- Mõisted “madal” ja “kõrge”
- Iseloomult kontrastsete muusikapalade eristamine (hiir – elevant)
- Mõisted “vaikne” ja “vali”
- Kontrastse rütmi eristamine
- Mõisted “kiire” ja “aeglane”
- Õpetada lapsi kuulama helisid ja hääli looduses, ümbritsevas elus (vihmasadu, tuulevihin, linnulaul, lehtede sahin, kass, koer, kukk, lehm, varblane, käte pesemine, hammaste pesemine, veoauto, traktor, lennuk, rong) ning matkima neid liigutustega.

- Tutvustada marsi, hällilaulu ja tantsuviisi mõisteid; õpetada kuulnud muusikat ja rütmi edasi andma liikumisega
- Kuulata Eesti Vabariigi hümn

Laulmine

- Toetada laste loomupärast soovi laulda
- Kujundada järellaulmisoskust (õige kehahoiak)
- Kujundada kooslaulmisoskust, ansamblitunnetust
- Kujundada oskust laulda lõbusalt, õrnalt, reipalt, ilmekalt, laulvalt, sõnu selgelt hääldades
- Õpetada laulma ühtlases tempos
- Loomuliku häälekõla taotlemine

Muusikalised teadmised ja oskused

Meetrum ja rütm

- Rütmiliste salmikete ja liisumängude lugemine, kasutades sosin- ja täishäälsel kõnet, taotledes ilmekat sõnarütmile tuginevat selget kõnet
- Helivältusega tutvumine kuulmise järgi
- Rütmsõnad “samm” - ja “jooks” -

Meloodia

- Meloodia elementidega tutvumine
- Kõrgete ja madalate helide eristamine kuulmise järgi, nendele reageerimine liigutustega (kehapill)
- Tutvumine “käomotiiviga” – SO - MI

Rütmiline liikumine

- Arendada oskust muusika järgi ühtlaselt kõndida ning joosta
- Õpetada tunnetama erineva karakteriga osi muusikapalas ning sooritama imiteerivaid liigutusi (karu, jänes, varblane, kass jt)
- Õpetada liikumisel kasutama erinevaid vahendeid (lipud, rätid, linnid, lilled)
- Õpetada sooritama tantsuliigutusi ühel ja samal ajal kogu rühmaga

- Õpetada sooritama erinevaid tantsusamme (käteplaksud, põlvest vetrumine, hüplemine, otsegalopp, keerutused ühe- ja kahekaupa)
- Liikudes läbiseigi õpetada lapsi ruumis orienteeruma, kasutama ära kogu ruumi, mitte kokku pörkuma.
- Rütmi markeerimine igal sammul vahenditega ja ilma
- Rütmi markeerimine rõhulisel taktiosal
- Liikumise muutmine 2-osalise muusikapala teises osas
- Erinevate liikumiste – liigutuste vahelduv sooritamine (plaksud, keerutus, rõhksamm)
- Suuna muutmine liikumisel. Mõisted “edasi” ja “tagasi”
- Ringi moodustamine, sõõris liikumine
- Liikumine paarides, keerutamine paarilisega
- Liigutuste sooritamine erinevas tempos
- Liigutuste sooritamine vahelduvalt vasaku ja parema käega, vasaku ja parema jalaga

Mäng lastepillidel

- Luua lastepillidel mängimise igakülgse ja sagedase kasutamise tingimused
- Tutvustada rütmipille (tamburiin, triangel, ööbik, kõristid, rütmihaamrid, kelluke) ja viisipilli (kõlakarbid) –
- õpetada mänguvõtteid.

4-5a. lapsed

Muusika kuulamine

- Süvendada oskust kuulata kontrastseid laule ja muusikapalu, tajuda muusika kujundlikkust ja väljendusrikkust ning seda iseloomustama (juurde mõisted mõtlik ja laulev).
- Õpetada väljendama oma suhtumist muusikapalasse
- Süvendada oskust kuulata helisid looduses ja linnas (sammud tänaval, auto- ja lennukimürin) ning matkima neid liigutuste ja sümbolitega.
- Õpetada kuulama muusikalisi lühipalu, mille karakter ning sisu võimaldavad luua seoseid last ümbritseva igapäevaelu, tema tunde- ja mõttemaailma ning muusika vahel

- Arendada tämbriolist kuulmist ja rikastada sõnavara (õrn, mahe, kiire- aeglane, kõrge-keskmine- madal, pikk-lühike, rõõmus-kurb, vaikne-vali)
- Arendada edasi dünaamilist kuulmist
- Kujundada armastust oma rahvaloomingu vastu, tutvustada rahvapilli mõistet (kannel)
- Süvendada muusika kuulamise kaudu austust teiste rahvaste loomingu vastu
- Laulude ära tundmine sõnadeta laulmisel või instrumendil esitatuna
- Kuulata Eesti Vabariigi hümnit.

Laulmine

- Toetada laste loomupärast soovi laulda
- Õpetada eristama helisid kõrguse ja vältuse järgi
- Õpetada kuulama meloodia suunda
- Eelmängu ärakuulamine, õigeaegselt laulu alustamine ja korruga lõpetamine
- Kujundada kooslaulmisostmist, ansamblitunnetust
- Arendada laste emotsionaalset taju laulu sisu lahtimõtestamise ja esituse kaudu
- Osata tähelepanu pöörata vabale kehahoiule, et saavutada pingevaba häälekõla
- Pöörata tähelepanu diktsioonile – õpetaja enda eeskujul!
- Pöörata tähelepanu eesti rahvalaulu ilule, tutvustada rahvalaulu ja laulupeo mõistet.

Muusikalised teadmised ja oskused

Meetrum ja rütm

- Rütmiliste salmikeste ja liisumängude lugemine 2-osalise meetrumi tajumiseks, rõhulisel taktiosal kaasamängu kehapillil (plaksutamine, patsutamine, müdistamine jalgadega)
- Helivältuste ( ) seostamine karaktersete piltidega
- Piltkujutiste kasutamine rütmikirjana (“piltnoot”)
- Rütmi markeerimine rütmipillidega või “kehapillil”
  - Kuulmise järgi
  - “piltnoodi” järgi
- Lihtsad meetrumisaated õpitud lauludele

- Rütmilised improvisatsioonid (nimemängud, kajamängud) – esialgu on improvisaatori osas muusikaõpetaja

Meloodia

- Meloodilise tähelepanu teritamine (meloodia kulgemise jäljendamine käega)
- SO – MI nukkudega tutvumine, rakendamine laulmisel
- Meloodilised improvisatsioonid küsimus – vastus vormis

Rütmiline liikumine

- Erinevate tempode, helitugevuste ja registrite tunnetamine ning iseseisev reageerimine kontrastsetele muutustele
- Liikumine sõnalise märguande järgi
- Liigutuste täpsem väljendamine ja kooskõlastatus muusikaga
- Õpetada tunnetama erineva karakteriga osi muusikapalas ning sooritama imiteerivaid liigutusi
- Õpetada edasi andma tantsu sisule iseloomulikku kujundlikku liikumist
- Õpetada meetrumi ja rütmi edasiandmise oskust plaksutades, hüpates
- Süvendada oskust sooritada tantsuliigutusi ühel ja samal ajal kogu rühmaga
- Õpetada sooritama liigutusi vasaku ja parema jala ning käega
- Õpet. sooritama lisaks varemõpitule: rõhksammu, põlvest vetrumine, kann- ja päkalöögid, külgakalopp, kand- ja varvasastak, keerutused ühe ja kahekaupa, selg ees kõnd Arendada igakülgsel omaloomingulist liikumist tantsudes, muusika- ja laulumängudes
- Kasvatada armastust ja lugupidamist eesti rahvatantsu ning rahvamängude vastu.

Mäng lastepillidel

- Luua lastepillide igakülgsel ja sagedase kasutamise tingimused (tamburiin, triangel, trumm, kastanjett, kuljused, ööbik, kägu); õpetada mänguvõtteid, rakendada pille kaasmänguna õpitavatele lauludele, lühiriimidele, liisusalvidele (ka eel-, järel- ja vahemängudena).
- Flöödi ja vilede tutvustamine
- Tuttavate muusikainstrumentide liigitamine löök- ja puhkpillideks

5-6a. lapsed

Muusika kuulamine

- Keskendumisvõime arendamine.
- Õpetada kuulama instrumentaalpalu ja laule, iseloomustada neid sügavamalt kui varem, kasutades seejuures uusi mõisteid: Mõtlik, laulev, uljas, elav, hoogne, hüplev, voolav, pidulik, nukker (vastavad muusikanäited).
- Innustada lapsi kuulatud muusikat iseseisvalt iseloomustama: lapsed annavad kuuldu palale nime ja iseloomustavad seda, mõtlevad muusikapala või laulu põhjal välja iseloomulikke liigutusi
- Õpetada kuulama erinevaid helisid, tundma muusikalisi põhimõisteid (tugev-nõrk, üks-mitu, sirge-looklev, tõusev-laskuv jne.)
- Tutvustada helilooja, rahvaviisi, koorijuhi, laulupeo, rahvapilli, rahvatantsu ja dirigendi mõistet
- Rahvapillide – kannel, torupill, lõõtspill, roopill ... tutvustamine (muusikanäited)
- Anda kuulata ka klassikalist muusikat
- Erinevad helid: erinevad autod, tuisk, äike, erinevad vee hääled, linnud (suitsupääsuke, lõoke, kägu...)
- Muusikapala ja laulu osade eristamine vastavalt tempoliste ja meloodiliste muutustele
- Kuulata süvenenumalt Eesti Vabariigi hümmi
- Sisendada lastele teadmist, et muusikat kuulatakse vaikselt ja tähelepanelikult

Laulmine ja hääle arendamine

- Laste spontaanse laululise eneseväljenduse toetamine
- Jätkata laulmisilmekuse arendamist: laulmine vabalt, loomuliku häälega. Oma hääle kooskõlastamine teiste lauljatega. Õpetada välja pidama pause ja fermaati
- Rühmakaaslaste äratundmine hääle järgi
- Pikema vältusega helide voolavus ja väljapidamine, fraseerimisoskuse kujundamine
- Hääle- ja hingamisharjutused ning mängud vaba laulmisharjumuse kujundamiseks
- Jätkata emotsionaalse väljendusrikkuse arendamist eriilmeliste laulude abil
- Laulda lihtsaid lastelaule üheskoos võimalikult intervallipuhtalt, ilmekalt ning kindla rütmiga

- Eesti rahvalaul, rahvalaulik (laulutark)
- Õpetada lapsi teadlikult oma häält kuulama ja juhtima.

Muusikalised teadmised ja osk

Meetrum ja rütm

- Rütmiliste salmikeste lugemine piltkujutiste järgi meetrumitaju arendamiseks
- 1 – löögilisele pausile reageerimine kuulmise ja piltnoodi järgi
- Helide võrdlemine kuulmise järgi (pikk-lühike)
- Tuttavate laulude rütmi laulmine rütmisõnadega ja ladumine piltnoodiga
- Rõhulise heli kaasmäng laulude kordamisel. Lihtne meetrumsaade lauludele
- Rütmilised kajamängud rütmide tajumiseks, kasutades tuttavaid rütmisõnu

Meloodia

- RA – astme tutvustamine – käemärk, nuku ja piltnoodi asukoht
- Mõiste “viis”
- Meloodilised mudelid: SO-RA, RA-MI, MI-RA, SO-MI – laulmine ja väljendamine käemärkidega
- Lühiimprovisatsioonid piltnootidega tuttavatel astmetel
- Heli tabamine käemärkide ja piltnoodi järgi

Rütmiline liikumine

- Jätkata varem omandatu kinnistamist
- Taotleda liigutuste viimistlemist, täpsust, rütmikust, kujundlikkust ning ilu
- Liikumine vähemkontrastse muusika järgi vastavalt muusika iseloomule, eristades – helitugevust (vaikne, poolvali, vali);
- registreid (madal, kõrge, keskmine).
- Arendada orienteerumist ruumis, harjutada sujuvat ja hoogsat kõndi ringis või siira-viira, kerget ja rütmikat jooksu, mitmesuguseid hüppeid, sujuvaid liigutusi kätega, omaloomingulisi liigutusi

- Õpetada eesti rahvatantsu elemente: kõrvalastesamm, käärhüpe, sulghüpped aeglases tempos
- Omandatud tantsuliigutuste väljenduslikkuse ja rütmilise täpsuse taotlemine
- Tutvustada ja kinnistada rahvamängu, rahvatantsu ning rahvatantsupeo mõistet
- Õpetada muutma liikumist sõnalise märguande või muusika muutuse tajumise järgi.
- Muusikas kuuldu väljendamine omaloomingulistes tantsudes ja liikumistes.

Mäng lastepillidel

- Kinnistada varem õpitud lastepillide nimetusi ja mänguvõtteid
- Muusikainstrumentide liigitus viisipillideks ja rütmipillideks. Mõisted: rütmipill ja viisipill.
- Pillide kasutamine uute rütmivormide omandamisel.
- Mitmehäälsed ostinaatsed- ja rütmisaated lauludele ja mängudele.
- Looduslikust ja jääkmaterjalist pillide valmistamine koos lastega ning uute pillide rakendamine musitseerimisel
- Lühiimprovisatsioonid – kajamängud, laste improvisatsioonid.
- Arendada ansambli tunnetust ning võimet mängida koos pillisaadet.

6 – 7.a. lapsed

Muusika kuulamine

- Kuulatava muusika meeleolu tabamine ja oma suhtumise väljendamine sõnades ja liikumises (fantaasialiikumine)
- Loomingulise initsiatiivi edasiarendamine pealkirjade väljamõtlemisel
- Enda ja kaaslaste ettekannete hindamine
- Muusikapala ja laulu analüüsimine:
  - Vorm (osade arv, eelmäng, vahemäng, refrään)
  - Tempo (kiirendades, aeglustades)
  - Helikõrgus (tõusev, laskuv, paigalseisev, liikuv, sirge, looklev)
  - Iseloom (mõtlik, laulev, elav, tõsine, kiuslik)
- Mõisted: helilooja, luuletaja, rahvalaul, rahvaviis

- Kodukandi laulud (Põhja–Eesti: nii rahvalooming kui heliloojate laulud)
- Muusikakollektiividega tutvumine: koor – koorijuht, orkester – dirigent, ansambel.
- Puu, metalli, naha, plastikuga tekitatud hääled; lõunamaa loomade hääled, põhjamaa loomade hääled; linnahääled
- Lõõgastuseks kujutlusmatkad.

Laulmine ja häälearendamine

- Õige laululise hingamise arendamine kõlalise puhtuse, selge intonatsiooni ning ilmekuse saavutamiseks.
- Hingamismängud pika õhuvoolu harjutamiseks, diktsioonimängud.
- Hääletämbriga seonduvad mõisted: avar, lai hää, hele hää, rahulik, tavaline hää. Hääletämbriga mängud (hääle kõlaliste võimete tunnetamiseks).
- laulmine voolavalt, kergelt, vaikselt, mõõdukalt, valjemini, kiiremini, aeglustades, aeglaselt, sõltuvalt meloodiast ja tekstist.
- Pauside täpne väljapidamine.
- Ilus elamuslik laulmine üksinda, koos teistega, väljendusühtsuse taotlemine.
- Mõisted: eeslaulja, koor, regilaul (rakendamine).
- Laulmine v luuletuse lugemine vahelduvalt häälega ja mõttes, ühesugust tempot hoides.

Muusikalised teadmised ja oskused

Meetrum ja rütm

- Mõisted: rütm ja takt
- 2- osalise takti viipamine
- Tuttavate rütmide ladumine piltnoodiga, nende lugemine rütmisõnadega
- 3 – osaline taktimõõt
- Lühiimprovisatsioonid piltnootidega (kasutades rütmisõnu), kus improvisaatori osas on ka lapsed.
- Lihtsamate laulude taktimõõdu määramine kuulmise järgi

- Omandatud rütmivormide kasutamisele õhutamine improvisatsioonides kehapillidel või rütmipillidel.

Meloodia

- Kohanemine SO-MI-RA astmetega (käemärk, nukk, piltnoot)
- JO- astme tutvustamine – käemärk, nukk, piltnoodi asukoht
- Meloodilised mudelid: JO-MI-SO; JO-SO; SO-JO.
- Kõigi tuttavate astmete kasutamine laulmisel – mängimisel.
- Lühiimprovisatsioonid (küsimus-vastus mängud), jätkates viimati kõlanud helilt.

Rütmiline liikumine

- Iseseisvam ja teadlikum liigutuste kooskõlastatus muusikaga, liigutuste viimistletud sooritamise taotlemine.
- Orienteerumine ruumis: kolonnide, paaride, ringide moodustamine, siira-viira liikumine.
- Tantsusammud: vahetussamm, luiskheide, labajalg, polkasamm, rahvatantsude elemendid.
- Mõisted: rahvatants ja rahvamäng.
- Loomade, loodusnähtuste, muinasjututegelaste ilmekas jäljendamine muusikalises liikumises.
- Initsiatiivi innustamine partneri valikul ja lavastustes rolli valimisel.

Mäng lastepillidel

- Rütmi- ja viisipillide kasutamine uute rütmide omandamisel ja meloodiliste mudelitega kohanemisel.
- Omandatud teadmiste kasutamisele julgustamine improvisatsioonides.
- Pillisaadetes pillide sagedasem vaheldumine: takti kaupa, takti sees.

10.6 Liikumine

Kõige olulisem on laste tervise tugevdamine ja kehalise aktiivsuse tagamine. Kehaline kasvatus on lasteaias tegevuse läbi õppimine. Liikumisõpetuse läbiviimiseks lasteaias on võimalik kasutada erinevaid tegevusi:

1. Liikumistegevus – on õppetegevus, mille eesmärgiks on põhi- ja üldarendavate harjutuste ja liikumise õppimine ja harjutamine.

2. Hommikvõimlemine

Toimub enne hommikusööki 10-15 minutit, tavariietes, aiarühmadel saalis, sõimerühmadel rühmaruumis.

3. Kehakultuuriminutid

On aktiivse puhkuse vorm istuva tegevuse puhul. Harjutused teatud lihasrühmadele, mis on tegevuseta pinges. Tegevuse teemaga seotud või haakuv virgutusmoment .

4. Spordipäev

Üks kevadel, üks sügisel ja talispordipäev. Lasteaia spordipäeva pikkus on 45 – 60

minutit.

5. Spordipidu

Meelelahutuslik üritus kestvusega kuni 45 minutit. Esinemised, võimlemiskavad.

Võimaldada külalistel esineda. Meelelahutuslikud mängud, mitte võistlused.

6. Tervisepäevad - nädalad

Informatiivne ja propagandistlik üritus. Kaasata lapsevanemaid.

Teoreetilised lähtekohad:

Lapse kasvamine ja kehaline areng nõuavad tugi- ja liikumisorganite arendamist, läbi selle on võimalik parandada rühti ja ära hoida rühi vigu.

Südame-, vereringe- ja hingamiselundite arenguks on eriti oluline liikumine värskes õhus, liikumismängud ja põhiharjutused.

Närvisüsteemi ja lihaste koostöök on vajalik samade liigutuste üheaegne sooritamine. Õigesti eesmärgistatud liikumine mõjub hästi närvisüsteemi arengule. Kasvueas muutuvad kehalised proportsioonid pidevalt. Lapse huvi liikumise vastu arendatakse vastavalt tema arenemise kiirusele. Siis hakkab olemasolev liikuvus mõjuma positiivselt. Liikumine arendab koordinatsioone ning kasvab kehaliselt ergas inimene.

Üldised eesmärgid:

- Tõsta laste kehalist võimekust, vastupidavust, osavust, kiirust, paindlikkust ja jõudu.
- Põhiliikumise ja liigutusoskuste arendamine.
- Anda teadmisi kehakultuuri mitmekesisusest, sellega regulaarse tegelemise vajalikkusest ja ohutusreeglitest.
- Õpetada teistega koostööd, arutamise ja abistamise oskust.
- Arendada loovust.
- Tugevdada tahtejõudu, püsivust, eneseregulatsiooni ja esinemisjulgust.

Õppesisu:

Rütmilise liikumise erinevad viisid.

Erinevad mängud ja harjutused ruumis orienteerumisoskuse kujundamiseks

Põhiliikumise ja –liigutuste erivariantide ja kombinatsioonide harjutamine

- kõndimine ja jook
- roomamine ja ronimine
- hüppamine ja hüplemine
- viskamine ja püüdmine
- veeretamine ja keerutamine

Elementaarsed rühi-, rivi- ja korraharjutused.

Erinevate spordivahendite õige ja ohutu kasutamine mängudes, harjutustes jm. sportlikus tegevuses.

Laste loov liikumine rahuliku ja inspireeriva muusika saatel, mille eesmärgiks on energia ja ettekujutuse vabastamine ja oma keha tunnetamine.

Lihtsama sporditerminoloogia kasutamine ja sellele vastav tegutsemine.

Õppetegevus toimub liikumisõpetuse tunnis 2 korda nädalas, nooremad rühmad 25 min. ja vanemad rühmad 30- 35 min. korraga.

Õpitulemus:

- Laps suudab kõndida jalgu lohistamata, joosta päkkadel, orienteeruda ruumis.
- Laps oskab liikuda erineva tempoga ja suuna muutmisega vastavalt korraldusele.
- Laps oskab hüpelda ja hüpata kahel ja ühel jalal.
- Laps suudab ronida vahelduva sammuga.
- Laps suudab kooskõlastada oma liikumist ja liigutusi kaaslaste omaga.
- Laps teab oskussõnu ja oskab neile vastavalt sooritada lihtsamaid liigutusi käte, jalgade, kere ja peaga.
- Laps oskab käsitseda spordivahendeid.
- Laps suudab säilitada tasakaalu liikumisel ja erinevates asendites.
- Laps suudab kontrollida oma keha asendit kõndimisel, istumisel, seismisel.

Ülesanded:

1-2 aastased

- Liikuda käest kinni hoides
- Kõndida pingil või tasakaalulaual, mis on põrandast 10-15 cm kõrgusel

- Kõndida trepist üles-alla, hoides kinni käsipuust
- Astuda üle 8-10 cm laiuse piiratud pinna ning samale kõrgusele asetatud paelast
- Puggeda, roomata 30-40 cm kõrguse tooli alt läbi
- Ronida kaldredelil 1-1,5 m kõrgusele ja seal alla
- Veeretada suurt palli kaldpinnalt alla
- Visata väikest palli ühe käega 50-70 cm kaugusele korvi
- Hüpata maha
- Kiikuda
- Ennast veeretada

2 -3 aastased

- Kõnd ruumis otsesuunas ühest äärest teise
- Kõnd vabalt õpetaja järel
- Leida endale paariline
- Arendada signaali järgi liikuma hakkamist ja peatumise oskust
- Joosta mänguväljaku ühest äärest teise; läbiseigi, ümber mingi eseme
- Sulghüplemine paigal ja kaugushüpe paigalt; hüpe üle kahe joone 10-15cm
- Roomata lookade, nööri, toolide alt läbi (kõrgus 50- 20 cm)
- Veeretada palli kasvatajale tagasi (vahemaa 1,5 m); istudes ühelt lapselt teisele
- Visata palli 50-70cm kaugusele asuvasse korvi; visata märklauda väikseid palle (vahemaa 1m) vaheldumisi mõlema käega
- Visata ja püüda kasvataja poolt visatud suurt palli (vahemaa 70-100 cm)

3 - 4 aastased

- Arendada oskust kuulata korraldusi ja täita käsklusi.
- Õpetada õigesti sooritama harjutusi ja põhiliikumisi.
- Osata sooritada harjutusi ühises tempos.
- Kujundada õiget rühti, arendada osavust.

4 - 5 aastased

- Arendada kiirust, liigutuste koordineerimist.
- Õpetada lapsi hindama liigutuste täpsust, harjutuse sooritamise kvaliteeti.
- Kujundada oskust orienteeruda ruumis.

5 - 6 aastased

- Arendada kiirust ja vastupidavust.
- Kujundada soovi osaleda võistlusmängudes.
- Ergutada lapsi huvi tundma oma sportlike saavutuste vastu.

6 - 7 aastased

- Arendada lastes head rühti nii istudes kui seistes.
- Õpetada kasutama kogu ruumi.
- Täita mängureegleid.